

Riksdagens protokoll

2004/05:93

Fredagen den 18 mars

Protokoll
2004/05:93

Kl. 09.00 – 11.45
15.30 – 15.31

1 § Särskild debatt om Europeiska kommissionens arbetsprogram för 2005 och dess strategiska prioriteringar för perioden 2005–2009

Anf. 1 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det är ett bra tillfälle att så här i inledningen av den nya EU-kommissionens arbete få resonera om de tankar och det arbetsprogram som kommissionen har. Kommissionen övertar naturligtvis väldigt många av de projekt som den tidigare kommissionen och det tidigare parlamentet arbetat med.

Det kanske mest centrala i kommissionens arbetsprogram är den så kallade Lissabonprocessen. Vad är då det för något? Jag var en av dem som tillsammans med statsministern och utrikesministern deltog i det europeiska toppmötet i Lissabon i mars 2000, alltså för exakt fem år sedan, då man kan säga att EU antog ett historiskt dokument där EU bestämde sig för att fram till 2010 lägga fast en vision, en utopi, om hur vi vill att Europas välfärd ska utvecklas, hur vi ska kunna springa i kapp amerikansk ekonomi, hur vi ska sprida välfärden och se till att den görs på ett socialt och miljömässigt acceptabelt och uthålligt sätt. Det är en vision som det tål att ständigt återkomma till. Kanske leder själva begreppet, Lissabonprocessen, som mer handlar om arbetssättet, lite fel. Egentligen handlar det om välfärden för Europas befolkning och dess ekonomiska och miljömässiga situation om fem respektive tio år.

I dag har vi kommit halvvägs, och kommissionen har inför toppmötet nästa vecka summerat sina slutsatser. Dessutom har det pågått ytterligare en process kring det här. Man kan säga att det är intressant på så vis att processen hela tiden har förädlats. När Sverige våren 2001 var ordförandeland lyckades vi framför allt markera positionen att det är fråga om välfärd i tre perspektiv, tre ben, nämligen den ekonomiska effektiviteten, ekonomiska utvecklingen, den sociala utvecklingen, sociala utjämningen, och den miljömässiga omställningen. Vi tycker att det är oerhört angeläget att hålla fast vid det perspektivet också i fortsättningen.

I går presenterades en studie av ett mycket känt framtidsinstitut där man utvärderat Lissabonprocessen, och jag ser till min glädje att på samma sätt som under tidigare år konstaterar man att de länder som varit mest framgångsrika i att genomföra Lissabonprocessen är de nordiska länderna. Det är Sverige, som är etta, och Danmark och Finland som varit duktigast på att genomföra Lissabonprocessen. Italien är, inte oväntat, på sista plats.

*Särskild debatt
om Europeiska
kommissionens
arbetsprogram
för 2005 och
dess strategiska
prioriteringar för
perioden 2005–2009*

Det är nog viktigt att vi har den välfärdsutvecklingen i Europa i minnet också när vi diskuterar det som kanske inte varit lika framgångsrikt i ett europeiskt perspektiv. Det handlar naturligtvis om tillväxt- och stabilitetspakten, som ju allvarligt skadas av den långvariga internationella lågkonjunkturen. Där har Sverige hela tiden entydigt försökt upprätthålla de mycket starka krav som ställs på länderna när det gäller att hålla ordning på den offentliga ekonomin, och vi delar kommissionens ansträngningar på det området. Men det finns tyvärr väldigt många länder som slirar på just detta område, och därför finns det skäl att understryka kommissionens arbete. Från svensk sida har vi hela tiden betonat vikten av att vi håller ordning på de offentliga finanserna.

Ett område som varit mycket uppmärksammat, och som verkligen är ett bevis på att det behövs ett gemensamt europeiskt arbete, är frågan om medborgarnas säkerhet – kampen mot terrorism, människohandel, *trafficking*, gränsöverskridande brottslighet. Man kan nog säga att alla de som är tveksamma till EU, och som till och med är motståndare till EU, inte har något alternativ på det området. Det visar sig nämligen att det är på dessa områden som EU kan fungera bäst och där det är absolut nödvändigt med någon form av europeiskt samarbete. Därför ser vi från svensk sida med stor tillfredsställelse på att kommissionen lägger sådan vikt vid att utvidga samarbetet just på dessa områden.

Ett annat område som också varit mycket omdiskuterat är det så kallade tjänstedirektivet. Ytterst handlar det om att vi också i fortsättningen ska försöka stärka Europas ekonomi genom ökad handel och i botten naturligtvis ha en progressiv handelspolitik. Det är positivt om vi kan få till stånd en sådan ökad handel eftersom handeln är en så stor och växande del i våra ekonomier.

Vi har från svensk sida varit noga med att säga att det ska ske på villkoret att man i det land där verksamheten pågår ska följa de spelregler som finns. Exempelvis ska de kollektivavtal som finns i Sverige följas när det handlar om verksamheter som bedrivs i Sverige av företag från andra länder. Det är värdefullt att också kommissionen har en inriktning mot detta. Vi anser det vara viktigt för att inte få till stånd lönedumpning eller social dumpning. Därför känns det tillfredsställande att många i kommissionen uttalat sig i den riktningen, mot lönedumpning och mot social dumpning.

Det är även viktigt att markera att allt inte är likadant när det gäller tjänstehandel. Det finns skäl att göra starka markeringar när det gäller sådant som vi inte anser ska räknas in i vanlig tjänstehandel. Det gäller exempelvis sådant som handlar om hälso- och sjukvård, apotek, det som tillhör distributionen av alkohol och det som tillhör spelmarknaden. Dessa är inte vilka varor som helst, utan det fordras särskilda regler och förutsättningar på det området. Också det tycker vi är utomordentligt viktigt.

Om jag får summera vill jag påstå att kommissionens arbetsprogram ligger i linje med en strävan att försöka förbättra välfärden och ekonomin i Europa. Då är det viktigt att det sker tillsammans med den sociala dimensionen och den miljömässiga hållbarhetsutvecklingen, som vi från svensk sida arbetat mycket hårt för.

Jag ser också med tillfredsställelse att vi från svensk sida kan delta i den uppföljning som föreslås exempelvis i form av nationella program

när det gäller Lissabonprocessen i fortsättningen. Det kan naturligtvis även förbättra dialogen mellan regeringarna och parlamenten i de olika EU-länderna.

Anf. 2 LARS LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag vill börja med att hälsa Bosse Ringholm välkommen till kammaren i hans nya funktion som samordningsminister för EU-frågorna.

Efter tio år av svenskt EU-medlemskap vill jag säga att EU går rätt väg i ganska mycket. Visst kan man bli arg och besviken för att ett eller annat direktiv inte gått ens väg eller för att EU inte svarat upp mot förväntningarna – eller att det inte går fort nog ibland. Men vi medlemmar i EU genomförde utvidgningen österut. Vi tog de första reformstegen i jordbrukspolitiken, och vi har satt i gång jätteviktiga processer såsom en alltmer gemensam marknad, en i högre grad gemensam brottsbekämpning och en gemensam krishanteringsförmåga.

Nu står Europa inför ett nytt vägsval. Europas konkurrenskraft måste förbättras. Och det är allvar den här gången. Om vi inte lyckas höja konkurrenskraften står vi inför en framtid med massarbetslöshet och kraschade välfärdssystem.

Risken har funnits att EU ska bli mer som FN när FN är som sämst – mycket diskussioner och inget resultat, massor av målsättningar men när det väl gäller ingen reell förmåga att lösa problem. Om det är någon allvarlig kritik som ska riktas mot EU från en EU-vän som jag är det att det ibland finns alltför lite fokusering. Det finns de som driver på för att EU ska ta över det mesta, och det är av dessa skäl – värnandet av Europatanken och dess värden – som jag till exempel är emot att EU ska gå in i socialpolitiken och annat som jag anser bör skötas närmare medborgarna.

Det är just detta som jag tror att Barrosokommissionen haft för ögonen när den lagt fram sitt arbetsprogram och sitt förändrade förslag om Lissabonprocessen. Vi måste skära ned antalet målsättningar och öka fokus på den konkurrenskraft som vi så starkt behöver. Det är ett faktum att efter fem år med Lissabonprocessen har vi inte kommit i fatt USA, världens starkaste ekonomi. I stället har vi sackat efter, och det är allvarligt.

Förvisso anses Sverige ha klarat sig ganska väl, som Bosse Ringholm nämnde, jämfört med många andra EU-länder. Men vi får inte glömma bort att vi fortfarande i någon mening spelar i lingonserien. Bruttonationalprodukten per capita är fortfarande bara 70 % av USA:s, och vi har fortfarande, i Sverige och generellt inom EU, för lite av företagande, för höga skatter på arbete och en arbetsmarknad som saknar flexibilitet. Därför kan man inte avfärda Barrosokommisionens ökade fokusering som ett utslag av en nyliberal agenda. Det är en nödvändighet.

Likaså är det mycket allvarligt att den svenska regeringen i en mycket ohelig allians med bland andra Tyskland och Frankrike lägger mycket energi på att skjuta sönder förslaget om fri handel med tjänster inom EU. Är det någon sektor som har växtkraft så är det kunskaps- och tjänstesektorn. Ska Europa kunna bli världens mest konkurrenskraftiga kunskaps-ekonomi, som det heter i högtidstalen, så måste vi få till en gemensam tjänstemarknad.

Prot. 2004/05:93
18 mars

*Särskild debatt
om Europeiska
kommissionens
arbetsprogram
för 2005 och
dess strategiska
prioriteringar för
perioden 2005–2009*

Sverige är ett av de länder i Europa som är bäst rustade för en sådan öppen marknad. Vi har välutbildade människor. Vi har ett väl utvecklat kunskapsföretagande och många duktiga tjänsteföretag. Vi moderater brukar sällan ha konflikt med regeringen i frihandelsfrågor. Det brukar finnas en ganska stor samsyn om de frågorna här i riksdagen. Men i denna fråga förtjänar regeringen kritik för sin protektionistiska politik. Det är ett hot mot hela Europas konkurrenskraft och mot Lissabonprocessens mål om vi inte får detta till stånd.

Detta är en del av vad jag skulle vilja beskriva som ett växande hot mot Europatanken. Min känsla är att vi har en kommission som arbetar på i en ganska bra riktning och ett Europaparlament som alltmer växer in i sin viktigare roll. Men det finns en växande nationalegoism. Just nu känner jag att det saknas en ledande Europavän – som Winston Churchill, Jean Monnet eller, för den delen, Helmut Kohl – någon som vågar lägga det egna landets intressen lite åt sidan och vågar tänka större.

Då är bekämpandet av en gemensam tjänstehandel ett exempel. Men vi har andra exempel. Ett är den förödande diskussionen om att lösa upp stabilitetspakten på grund av att bland andra Tyskland har svårt att leva upp till paktens regler. Vi har den tysk-franska uppgörelsen om jordbrukspolitik, där de två regeringscheferna satte sig i enrum på hotell och gjorde upp. Här borde Sverige spela en större roll och bilda allians med de länder som tror att gemensamma lösningar är bättre än att göra upp under nätter på hotellrum. Men jag har en känsla av att Sveriges regering inte verkar ha den kraften utan mest följer med i släpvagn efter de stora länderna. Se till exempel på de diskussioner som har varit om uppluckrandet av vapenembargot mot Kina, där regeringen tydligt stod utanför de inre förhandlingarna, och det satte riksdagen i en mycket besvärlig situation.

Detsamma gäller en annan fråga på utrikesområdet. Vi har i EU kommit samman om en gemensam värdegrund, där vi slår fast att värden som demokrati och mänskliga rättigheter ska vara ledstjärna för EU:s arbete. Mot detta agerar nu några av EU:s ledande personer i frågan om unionens förhållande till Kuba.

EU:s utrikesministrar beslutade nyligen att normalisera de diplomatiska förbindelserna med Kuba. Beslutet är djupt olyckligt och går stick i stäv med en konsekvent och resultatnriktad politik för de mänskliga fri- och rättigheterna.

År 2003 fängslades närmare 75 kubanska regimkritiker. Vissa av dessa fick upp till 28 års fängelse. Hittills har bara 14 av dem släppts efter påtryckningar från EU. Grova kränkningar mot de mänskliga rättigheterna fortsätter att höra till vardagen på Kuba. Dödsstraffet har återupptagits och friheten har inskränkts ytterligare. Trots detta har Sveriges regering i det tysta gått med på omfattande eftergifter mot den kubanska regeringen. Det är ett svek mot den värdegrund som EU står för.

Detta är ytterligare ett exempel på att Europatanken måste återupprättas. Sverige borde spela en viktig roll i att konsekvent driva på i en sådan riktning. Då behövs lite uppryckning i Europaengagemanget. Nu har vi ju en ny Europaminister på plats. Kanske kan det bli hans mission. Vi får väl se.

Fru talman! Europeiska unionens ekonomiska samarbete är i djup kris. Tillväxt- och stabilitetspakten har övergivits av sina skapare och havererat. Lissabonprocessen har blivit fiasko. Återupplivningsförsöken blottar nya stridigheter och smitvägar.

Det värsta i alla sammanhang är att de länder som orsakar kriser på alla fronter är de som förr var samarbetets tillskyndare och draglok, det vill säga Tyskland och Frankrike. Inga andra EU-länder förmår i dag ta över ledarskapet. Regeringarna i länder som Storbritannien och Sverige är förlamade av inhemskt EU-motstånd. Europas ekonomiska framtid glider dess ledare ur händerna.

I detta mörker är det dock glädjande att se med vilken obändig historisk kraft som utvidgningen av den europeiska unionen med nya medlemsländer fortsätter, trots alla kriser i de gamla länderna.

Jag tänker ta upp tre frågor: Lissabonstrategin, tillväxt- och stabilitetspakten samt ratificeringen av det nya fördraget.

Lissabonprocessen har syftat till att lyfta Europas medelinkomst till nordamerikansk nivå, det vill säga med 30 %. Under den tid som processen har pågått har detta inte uppnåtts. Snarare har man glidit längre tillbaka. Lissabonprocessen har därigenom blivit ett fiasko. Den sunda reaktionen i det här läget är naturligtvis att man försöker göra något åt fiaskot och ändra upplägget – inte sitta med armarna i kors.

Bosse Ringholm och Göran Persson var med från början. Vilket ansvar har Sveriges regering för det här fiaskot, Bosse Ringholm? Ni har ändå båda två suttit med hela tiden.

Då det nu har blivit ett fiasko är det bra att kommissionen vill fokusera mer på tillväxt och sysselsättning, för det är på den här punkten som problemen med eftersläpning jämfört med andra delar av världen är som störst. Tyvärr vill inte den svenska regeringen fokusera på tillväxt och sysselsättning, utan den motsätter sig kommissionens ambitioner och vill i stället köra på som tidigare, det vill säga med i stort sett samma upplägg som har lett fram till fiaskot.

Regeringen ser inga målkonflikter mellan satsningar på olika politikområden. I sina dokument talar man om ”synergier” mellan olika politikområden. Jag vet fortfarande inte vad detta ord egentligen innebär, trots att jag har hört olika ministrar tala om det många gånger. Det tycks innebära en politikens tulipanmaros – allt är möjligt utan att det kostar någonting extra.

Men förlåt. Om det nu är på det sättet, varför är då alla dessa saker som kan genomföras omedelbart och samtidigt i Lissabonprocessen inte redan genomförda? Hur kan dessa underbara synergieffekter alls vara kontroversiella? Visst, det är för bra för att vara sant. Därför är det inte heller sant.

Man måste välja. Man måste prioritera, och därför är det bra att kommissionen väljer att prioritera ekonomi och sysselsättning, och det är dystert att den svenska regeringen inte orkar med detta.

Jag tror att Lissabonprocessen under alla förhållanden har ganska små förutsättningar att nå sina stolta mål. Om man ser på hur Europa nu utvecklas och dynamiskt omvandlas så kommer ljuset från öster. Det är processerna i Bratislava, Prag och Budapest. Processerna i de länderna ger dem ökad konkurrenskraft. Man gör satsningar på utbildning. De län-

derna har en dynamik som Västeuropa bara kan drömma om. Synsättet i Östeuropa påverkar Europa.

I går såg vi den senaste reaktionen på detta, när kansler Schröder sänkte bolagsskatten väsentligt i Tyskland. Min prognos är att vi av samma skäl kommer att ha avskaffat bolagsskatten i Sverige inom tio år. Det är alltså en väldig kraft som kommer från företag och marknader som sköter omvandlingen på ett effektivare sätt än Lissabonprocessen.

Fru talman! Toppmötet i nästa vecka kommer naturligtvis att domineras av tillväxt- och stabilitetspakten. Det är ett tvingande samarbete där de viktigaste länderna har övergett samarbetet. Tyskland och Frankrike vill göra det slappare. Nederländerna, Österrike och Finland vill ha en strängare pakt med regler för maximalt underskott och skuld, ungefär av den karaktär som finns i dag.

Frankrike och Tyskland vill undanta vissa statsutgifter från regelverket, och man inbjuder andra länder att göra samma sak. Det är möjligt att andra länder kommer att kunna lämna in en lista på vilka utgifter de vill ta bort. Jag vill fråga Bosse Ringholm: Tänker Sverige, när den frågan kommer upp, att yrka på att våra pensionsfonder ska undantas i beräkningen av det offentliga saldot? Överskotten i pensionssystemet räknas i dag Sverige till godo. Kommer ni att kräva att det ska göras även i framtiden?

Annars är regeringens hållning i konflikten om stabilitetspakten som att flyta likt en död fisk med majoriteten. Det som majoriteten accepterar, det accepterar därmed även Sverige. Det är oroväckande att regeringen väljer att hellre flyta med majoriteten under Luxemburgs ledning än att ställa upp på bland annat Finlands, Österrikes och Nederländernas striktare finanspolitiska förhandlingspositioner. Det hade varit mer klädsamt om Sverige ställde upp tillsammans med de andra små och strikta medlemsländerna.

Fru talman! Jag får återkomma till frågan om folkomröstning om konstitutionen i ett kommande inlägg.

Anf. 4 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Vi diskuterar här i dag EU-kommissionens arbetsprogram för 2005 och de strategiska riktlinjerna för perioden 2005–2009. Det är risk när det blir debatt om EU att det blir en allmän EU-debatt, men det är huvudämnet i dag för den här diskussionen. Nu är visserligen programmen redan fastställda eller antagna. Men det kan ändå finnas anledning att diskutera dem i ett sådant här sammanhang.

Fru talman! Jag noterat att det framförts en del uttalanden om att kommissionen uppfattas som svag och inte särskilt initiativrik. Utvidgningen till ett större EU som dessutom fortfarande är i växande ställer speciella krav på kommissionen. Den har en mycket tuff uppgift framför sig.

Själva storleken på en grupp har betydelse för gruppens funktionalitet. För att illustrera komplexiteten i det kan jag tala om att de parvisa kontaktmöjligheterna i en grupp med 15 medlemmar är 105. Men går man upp till 25 medlemmar är det 300 möjligheter. Ni kan också tänka hur det är i en skolklass med 15 elever eller 25. Det är en dramatisk förändring som har inträtt i EU-systemet i och med utvidgningen. Det är

också därför vi behöver en mer tydlig konstitution, eller konstitutionellt fördrag, inom området.

Fru talman! Vi behöver en kraftfull, flexibel och initiativrik kommission. Om det borde vi kunna vara överens. Kommissionen tillträdde i november, och vi skriver nu mars. Jag skulle vilja vänta lite med att sätta betyg på kommissionen. Arbetet i den nya gemenskapen måste få sätta sig något.

Alltför många dokument och strategier präglas av stora ord och politiska visioner men saknar ibland konkreta handlingsplaner. Jag tänker inte minst på Lissabonstrategin, det vill säga strategin som skulle göra Europa till världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska ekonomi till år 2010 med social sammanhållning, bättre och fler jobb och större miljöhänsyn. Visioner finns där – vice statsministerns använde till och med begreppet utopi, vilket brukar användas om sådant som man inte kan uppnå – men konkretionen saknas ofta i de sammanhangen.

Medan vi i Europa ägnar oss åt att diskutera strategier och visioner tuffar den amerikanska och den asiatiska ekonomin vidare. Det är hög tid att strategidokument formuleras så konkret som möjligt med tydlig fokusering på genomförandet.

Av riktlinjerna framgår att nya och bättre jobb ska skapas genom ökad tillväxt. Det är utmärkt. Det är dock inte helt glasklart vad som egentligen menas med bättre jobb. Handlar det om bättre arbetsmiljölagar och jämställdhet, eller handlar det om att låglönejobb kommer att flyttas från Europa till Asien och nya mer kvalificerade jobb måste till?

I strategidokumentet framgår att Europa ska bli en konkurrenskraftig och dynamisk ekonomi och att ekonomiska och sociala reformer måste göras. Men även här lämnas stort utrymme för egna tolkningar av vad som egentligen menas med ekonomiska och sociala reformer. Jag tror att en kommunistisk politiker från Italien och en konservativ *tory*-politiker från Storbritannien drar aningen olika slutsatser av detta, milt uttryckt.

I strategidokumentet framgår även att arbetsmarknaden ska anpassa sig så att fler jobb ska kunna skapas. Detta ska ske genom livslångt lärande och genom ökad yrkesskicklighet. Det är bra att det livslånga lärandet lyfts fram. Men det är tveksamt om denna åtgärd räcker för att hindra att jobbtillfällena flyttar från Europa till USA, Indien och övriga Asien.

Fru talman! Europa måste stå emot jobbflykten. Såväl dyr högutbildad arbetskraft som billig lågutbildad arbetskraft behöver möta industrins och företagens framtida behov. Annars kommer industri och företag som inte har behov av att finnas nära sina marknader att flytta. Här känns det inte som att strategidokumentet vågat se sanningen i ögat. Om inte industrins och företagens behov av arbetskraft kan tillgodoses kommer det att bli svårt att på längre sikt upprätthålla en tillfredsställande välfärd.

Europa har inte bara ett högt skattetryck att kämpa med. Vi har även en åldrande befolkning. Allt färre ska försörja alltfler. Kombinationen av åldrande befolkning, ett högt skattetryck, ett högt kostnadsläge och en flykt av låglönejobb från Europa till andra delar av världen kommer att bli kännbar i slutet av perioden för den femåriga strategiplanen.

Positivt är att solidariteten med kommande generationer sätts högt upp på dagordningen genom att man trappar upp kampen mot klimatförändringar, minskning av utsläpp och säkerställande av den framtida

Prot. 2004/05:93
18 mars

*Särskild debatt
om Europeiska
kommissionens
arbetsprogram
för 2005 och
dess strategiska
prioriteringar för
perioden 2005–2009*

energiförsörjningen. I Kristdemokraternas principprogram står det att det samhällsekonomiska målet ska vara att skapa en till alla delar god livsmiljö för människorna. Det är en bra inriktning. Därför är det allvarligt att ekonomin i sin nuvarande utformning tycks vara på snabb kollisionskurs mot natursystemen. Den svenska regeringen har ett särskilt ansvar, inte minst mot bakgrund av att miljödimensionen i Lissabonstrategin tillkom under Sveriges ordförandeskap.

Fru talman! I strategidokumentet framgår att säkerheten ska öka genom att europeerna ska agera tillsammans. Det gäller inte minst kampen mot droger, människohandel, terrorism och annan organiserad kriminalitet.

En fråga som dessvärre inte tas upp är de många förändringar som sker på försvarsområdet. Frågan är kanske politiskt känslig, men den är desto viktigare att belysa. Europas oförmåga att delta i fredsframtvängande operationer kommer sannolikt att aktualiseras fler gånger framöver. EU kan inte förlita sig på att USA ensamt ska genomföra fredsframtvängande operationer i syfte att förhindra folkmord. Frågan är om EU och Sverige har tillräckligt utbildad personal för att kunna genomföra militära operationer i syfte att förhindra folkmord. Den frågeställningen berörs dessvärre inte i strategidokumentet, och det är en brist.

Anf. 5 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Fru talman! Ibland hör man uttryck som: När vi väl har fått tillväxt, då ska ni få en bra miljö. Eller: När vi väl har fått mer makt, då ska ni medborgare få mer demokrati. För många känns dessa uttryck igen i EU-debatten. I inledningen till kommissionens arbetsprogram för år 2005 står det: "Europa måste skapa ökad tillväxt och fler arbetstillfällen genom att gjuta nytt liv i Lissabonstrategin."

Jag tror att vi alla har konstaterat att Lissabonstrategin har en mycket framträdande plats i kommissionens strategiska mål och arbetsprogram. Debatten kring vad som ska ingå i strategin och hur man ska genomföra den har på det politiska planet varit omfattande. Däremot har det knappast funnits någon folklig debatt när det gäller Lissabonstrategin.

Målsättningen att unionen senast år 2010 skulle bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en hög grad av social sammanhållning var inget projekt som kom underifrån. Det har inte heller varit metallarbetaren från Pajala eller sjukvårdsbiträdet från Hässleholm som har varit med i denna diskussion, utan det är som i många EU-frågor en debatt som tyvärr sker i den politiska eliten.

Lissabonprocessen är viktig att diskutera, och alla medborgare borde försöka delta i denna process. Om EU:s arbetslösa hade bjudits in till debatten hade kanske sysselsättningsmålet satts framför tillväxten. Om EU:s lågavlönade kvinnor hade bjudits in hade vi säkert haft mer fokus på både de sociala och de miljömässiga strategierna. Vi hade då kanske också haft ett könsperspektiv på Lissabonprocessen. Det är något som vi i Vänsterpartiet tycker helt saknas.

I vissa av dokumenten sägs det att kommissionen är helt inställd på en hållbar utveckling och på att modernisera och driva på den europeiska sociala modellen. Samtidigt har kommissionsordföranden Barroso fått gå

ut och dementera och säga att han aldrig har velat ta bort den sociala dimensionen eller miljödimensionen. Jag tycker att det saknas skrivningar som tydliggör att sociala reformer och miljöpolitiska åtgärder också kan bidra till långsiktigt uthållig tillväxt och fler jobb.

I arbetsprogrammet för 2005 prioriteras vissa frågor. Den ekonomiska tillväxten i Europa har fastnat på lite drygt 2 %. Man säger samtidigt att detta inte räcker för att komma till rätta med arbetslösheten. Det avspeglar mer omfattande svagheter i Europas förmåga att bli konkurrenskraftigt och att främja de avgörande drivkrafterna för tillväxt.

Men om nu EU har fastnat på en låg tillväxt – beror det på att marknaden inte har alla lösningarna? Eller beror det på en övertro på att en hög prioritering av konkurrenskraft och tillväxt leder till välstånd och bra miljö? Är lösningen en mer flexibel arbetskraft och att marknaden för varor och tjänster ska öppnas och innovationen främjas till förmån för de mest effektiva producenterna och konsumenterna? Vad händer då med alla företag och enskilda personer som slås ut? Någon har sagt: Låt oss konkurrera och samarbeta med ett socialt ansvar och ett försvar för en god miljö! Det är kanske det som behövs.

Ratificeringen av konstitutionen kommer att väcka intensiv politisk debatt i medlemsstaterna runt om i unionen, säger man i arbetsprogrammet. Man säger också att ratificeringen kommer att utgöra ett tillfälle att skapa ökad förståelse för unionen hos allmänheten. Men sedan säger kommissionen i de strategiska målen att undertecknandet av konstitutionen enligt kommissionens mening innebär en modernisering av reglerna i ett utvidgat EU som enbart är grundad på den dubbla legitimiteten som medlemsstaterna och folken ger den. Här tycker jag att kommissionen förutsätter att ett folkligt stöd har getts innan man undertecknar. Det är ju, som ledande kommissionstjänstemän säger, fråga om stora förändringar och mer överstatlighet.

Den stora frågan blir: Vad avses med ett folkligt stöd? I min värld är det att medborgarna genom en folkomröstning eller genom ett allmänt val får ge uttryck för sina åsikter. Men tydligen går inte detta i Sverige. Beror det på rädsla att förlora? Är undertecknandet av konstitutionen viktigare än den demokratiska processen där folket får säga sitt?

Om en majoritet i riksdagen inte vill ha någon folkomröstning finns det en möjlighet att avvakta att underteckna till efter valet 2006. Då får ju medborgarna en liten chans att delta i debatten, och det är en debatt som behövs. Jag tror inte att en riktig debatt kan skapas utan en folkomröstningsrörelse eller en valrörelse. Debatten är i gång. Den 22 mars kommer Folkets remiss att lämnas till riksdagens talman. Det är nätverket Folkomröstning.nu som har samlat in många namn. Är det inte på tiden att regeringen lyssnar lite på dem som aktivt kräver att få diskutera och avgöra hur EU ska utvecklas?

Anf. 6 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Fru talman! I går och i förrgår samlades nära 200 parlamentariker från EU:s medlemsländer och ansökarländer i Bryssel för att diskutera Lissabonprocessen. Alla var överens om att Lissabonprocessen har havererat. Man var lika överens om att processen är helt nödvändig för att uppnå tillväxt i Europa.

Prot. 2004/05:93
18 mars

*Särskild debatt
om Europeiska
kommissionens
arbetsprogram
för 2005 och
dess strategiska
prioriteringar för
perioden 2005–2009*

Ansvar för att det blir så åvilar såväl EU som medlemsländernas parlament, företagare och medborgare. Det är ändå så att EU påverkar allas vår vardag. Vården, barnomsorgen, skolan och vår förmåga att upprätthålla och förbättra vår välfärd är beroende av tillväxt, vilket är en av de bärande parametrarna i Lissabonprocessen.

Jag är övertygad om att alla har målsättningen att lämna över ett samhälle till sina barn som är bättre än tidigare. För att lyckas krävs engagemang och dialog. Det krävs att varje medlemsland gör sin hemläxa för att bidra till tillväxten.

Det finns i dag en misstro mot EU. Det är därför ännu viktigare att vi här i riksdagen i vårt arbete som opinionsbildare i våra kontakter med företagare, kommuner och landsting verkligen bidrar till en gemensam och aktiv syn på EU:s arbetsplan, för den berör oss alla.

Som i många andra politiska sammanhang råder det inte brist på idéer. Det är inte heller någon brist på värtalighet, visioner eller mål. Handlingskraften – att sätta lösningarna i sjön – är dock svag. Alla väntar på att någon annan ska lösa problemen. Det räcker inte att befinna sig på möten och fatta beslut. Det viktiga arbetet börjar när man kommer hem och ska genomföra det som har beslutats.

I Sverige konstaterar vi att vi ligger väl till i vissa mätvärden. Jag konstaterar ändå att döma av beskrivningar av problemen i Europa att jag känner igen många av dem också här på hemmaplan. De har inte lösts. Det är bland annat regelverket för små och medelstora företag som måste ändras. Det har talats länge och väl om att det ska ske, men ingenting händer. Förhållandet är detsamma ute i Europa.

Det gäller också förmågan att ta hand om innovationer, patentföra dem och få dem i produktion. Vi ska satsa på forskning och utveckling, men vi måste också orka ända fram och få idéerna i produktion. Vi måste snabba upp tiden för att få patent på idéer så att ingen annan tar dem.

Om vi jämför oss med USA ligger vi långt efter. Det gör vi också i synen på tillväxt. USA diskuterar i dag den tillväxt som finns i Kina, och lägger upp ambitiösa planer för att nå samma nivåer. I Europa diskuterar vi USA. På det viset ligger vi redan i utgångsläget flera steg efter, och detta i en situation där Europa otvivelaktigt har en enorm tillväxtpotential som måste släppas fram. Men det kräver kraftsamlingar och prioriteringar.

Lissabonstrategins framtida inriktning måste alltså bygga på såväl ekonomisk tillväxt och nya jobb som social hänsyn och miljö. Målet inom den miljömässiga sektorn – återinförandet av den sociala betydelsen i utvecklingen vid sidan av den ekonomiska tillväxten – är den mix som behövs. Det går inte enbart att välja begreppet tillväxt. Det behövs en helhetssyn.

Detta är mål som inte nås med några skattehöjningar. I stället är det satsningar på miljöteknik, förbättrade villkor för entreprenörskap och integration, ökad jämlikhet på arbetsmarknaden och en gemensam inre marknad också för tjänster som krävs.

Tjänstedirektivet var en ständigt återkommande fråga de två senaste dagarna i Bryssel. De nya medlemsstaterna känner sig påhoppade i och med att de anklagas för social dumpning. Vi verkar alla vara överens om att nuvarande modell av tjänstedirektivet ska förändras. Men det gäller

ändå att ha grundsynen klar för sig: En medlem är en medlem. Det finns inga halva medlemmar.

Vi måste alltså lösa den här frågan på ett rimligt sätt så att den tillväxt som fri rörlighet för tjänster medför ändå släpps lös. Alla inser den utvecklingspotential som finns inom tjänstesektorn i och med att 70 % av vår ekonomi berör den. Vi har varken tid eller råd att vänta.

Fru talman! Lissabonstrategin blir aldrig annat än ett önsketänkande om inte samtliga länder, regioner och kommuner gemensamt tar tag i och ställer upp på de områden som anges i planen. Vi får aldrig heller en ekonomi som är bäst i världen om vi inte startar med att jämföra oss med de bästa ekonomierna.

För att klara detta behöver vi alla göra vår hemläxa. En grundläggande del i det arbetet är att öka insikten i kopplingen mellan företagande och välfärd. Det är endast genom företagande som välfärden blomstrar. Alltför få inser det. Alltför få försöker förändra den negativa syn på företagen som genomsyrar vårt samhälle i dag, vilket innebär att alltför få väljer att bli just företagare. Det här måste vi ändra på.

Vad gör då regeringen i den frågan? Ja, det frågar vi oss alla. Om ingenting görs så riskerar Lissabonprocessen att uppfylla Groucho Marx påstående om att politik är konsten att leta efter problemen, hitta dem överallt, ställa fel diagnoser och använda fel botemedel.

Anf. 7 ULF HOLM (mp):

Fru talman! Det finns en misstro mot EU. Det säger både kommissionen och flera talare här i dag. Flera vill få det till att den här misstron bygger på att vi inte riktigt förstår vad EU håller på med. I EU:s eget program står det att det finns en likgiltighet inför Europatanken.

Jag tror inte att det beror på att vi inte vet vad EU håller på med, utan på att svenska folket och andra medborgare i EU vet vad EU håller på med. Vi är inte nöjda med det sätt som EU jobbar på i dag. Lissabonstrategin är det bästa exemplet på det. Det är ett totalt misslyckande. Man säger att det finns tre grundbultar i Lissabonstrategin, nämligen en uthållig ekonomisk tillväxt, en progressiv miljöpolitik och en social dimension i innehåll. Och vad blev det av det? Jo, ett evigt malande om ekonomisk tillväxt som det enda rätta.

Det genomsyrar också kommissionens halvtidsöversyn. Det ska bara fokuseras på ekonomisk tillväxt. Man har helt missat att det viktiga är att det finns tre grundbultar där en progressiv miljöpolitik och en social dimension är en förutsättning för att ekonomin ska vara bra. Det har man helt missat. Frågan är vad Bosse Ringholm och Göran Persson tänker göra åt detta. Blir svaret det gamla vanliga att majoriteten har kommit fram till att det ska vara så här, och då får vi väl sitta där och säga ja? Vi i Sverige måste sluta vara ja-sägande nickedockor i EU och ta initiativ och driva på en utveckling när det gäller till exempel en progressiv miljöpolitik.

Varje program behandlar sitt område. Under strategin för ekonomin finns det ingen miljöpolitik alls. Det är lter, rympolitik och så vidare.

Det finns inte heller ett genomgripande genusperspektiv på dokumentet. Vart tog jämställdhetsfrågorna vägen? De är helt borta. Kanske beror det på att de flesta tjänstemän i EU, jag tror att det är 87 %, är män. Det är kanske därför genomslaget för den manliga ekonomiska tillväxten har

Prot. 2004/05:93
18 mars

*Särskild debatt
om Europeiska
kommissionens
arbetsprogram
för 2005 och
dess strategiska
prioriteringar för
perioden 2005–2009*

blivit gällande. Det är också beklagansvärt att talarlistan i dag enbart består av män, inklusive mig själv. Och jag tycker faktiskt att det är lite pinsamt, fru talman, att det har blivit på det sättet.

När det gäller den miljöpolitik som nu presenteras i kommissionens dokument undrar jag vart den viktiga frågan om Reach tog vägen. Var i kommissionens arbetsprogram för detta år finns det långsiktiga målet att vi måste göra någonting åt klimatförändringarna? Det är helt borta.

Det är detta, Bosse Ringholm och andra förespråkare för Europatanken eller EU-tanken, som är anledning till att det finns så lite sympati för EU och så dåligt intresse för EU.

Vi måste i stället se till att vi får ett EU som vi alla tycker är bra. Då finns det mycket att göra. Ett första steg för en allmän debatt om EU är naturligtvis att vi får en folkomröstning om EU-konstitutionen, precis som man får i så många andra länder. Vi måste få ett engagemang i frågan om vilken väg vi vill att EU ska ta. Jag är bestämd i min uppfattning. Jag tycker att EU ska ha mindre att säga till om, men det finns ju också en del i den här kammaren som tycker att EU ska ha mer att säga till om. Låt oss ta den debatten, och låt allmänheten ta debatten. Jag tror att det skulle vara väldigt bra.

Jag tror att det är en förutsättning att vi får en folkomröstning, Bosse Ringholm, precis som andra länder. Det finns en aktiv kampanj i Sverige för en folkomröstning där man nu med råge har passerat 100 000 namnunderskrifter för kravet på en folkomröstning nu. Hur många namnlistor har Carl B Hamilton samlat in till stöd för att vi inte ska få folkomrösta? I veckan läste vi också att det finns en process inom Folkpartiet som säger att vi kanske ska ha en folkomröstning, vilket jag välkomnar. Det är förra EU-parlamentarikern Schmidt som äntligen har kommit till den insikten att vi behöver diskutera EU:s inriktning.

Som ny EU-minister i Sverige har Bosse Ringholm mycket att göra för att lyfta in miljöpolitiken och den sociala dimensionen, inte minst jämställdhetsfrågorna, i kommissionens dokument. Jag tycker inte att EU ska ha mer att säga till om, men jag tycker att den makt som EU har i dag, och som jag gärna vill minska, måste vi i Sverige göra det bästa av. Där ingår miljöpolitik som en viktig del.

Anf. 8 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! I det arbetsprogram som kommissionen har lagt fram och som vi diskuterar är, som många har sagt, Lissabonprocessen kanske den allra viktigaste delen.

Låt mig få börja med ett kort citat: De nordiska länderna, Danmark, Finland och Sverige, uppvisar goda resultat i varje del av Lissabonagendan, ett faktum som visar sig av den höga rankningen i Lissabonligan. Dessa länder är ekonomier i världsklass. De senaste åren har de regelbundet legat på samma nivå som eller före USA i olika undersökningar av global konkurrenskraft som görs exempelvis av World Economic Forum. Deras framgångar är en viktig påminnelse om att det är möjligt att uppnå en hög konkurrenskraft utan att slaviskt följa den amerikanska ekonomiska modellen.

Det är inte hämtat från någon regeringsskrivelse. Det är hämtat från ett dokument som publicerades i går av Centre for European Reform, som ju följer Lissabonprocessen och gör en ständig utvärdering av den.

Det här institutet har som ledamöter i sin styrelse bland annat svenskarna Carl Bildt och Percy Barnevik.

Det är klart att vi kan känna stolthet över att Sverige har lyckats åstadkomma goda prestationer, liksom Danmark och Finland. Men vi är naturligtvis också oroade över att många andra länder inte har nått upp till samma höga nivå när det gäller genomförandet.

Carl B Hamilton ställer den fantastiska frågan om det inte är den svenska statsministerns och mitt fel att de övriga länderna inte har varit lika framgångsrika. Italien är sämst när det gäller att genomföra Lissabonagendan. Jag tror, Carl B Hamilton, att du och Folkpartiet har mer gemensamt med den italienska regeringen och premiärminister Berlusconi än vad den svenska socialdemokratiska regeringen har. Jag tror att du kan ta ett samtal med dina partivänner på lite närmare håll om de misslyckade länderna längst ned i Lissabonligan.

Till Lars Lindblad skulle jag vilja säga att det inte bara handlar om att ha ett tjänstedirektiv. Jag är medveten om att det är väldigt viktigt för den ekonomiska effektiviteten i Europa i framtiden. Det handlar också om vilket innehåll ett tjänstedirektiv har. Jag är oroad över hur Moderaterna och även andra borgerliga partier är beredda att överge de svenska kollektivavtalen. De är beredda att acceptera lönedumpning och social dumpning för att få ut en viss effektivitet när det gäller vidgad tjänstehandel. Det är definitivt ingenting som det svenska folket vill ha. Åtta av tio löntagare tar avstånd från den idé som Moderaterna har om att det inte är svenska kollektivavtal som ska gälla när verksamhet bedrivs i Sverige. Sju av tio företagare tar avstånd från samma idé. Där är Moderaterna mycket isolerade i sin syn på den väldigt viktiga tanken att vi ska ha svenska kollektivavtal, svenska löner och svenska arbetsvillkor när det gäller verksamheter som finns här i Sverige, oavsett om det är ett estniskt eller ungerskt företag som bedriver verksamheten.

Jag vill också säga att jag tycker att Carl B Hamilton har en konstig syn när han säger att det finns en målkonflikt mellan tillväxt och välfärd och miljö, och då väljer Folkpartiet tillväxten. Vi dumpar miljön och den sociala välfärden, säger han.

Låt mig ta ett enda exempel. Till den sociala välfärden hör barnomsorgen som en del av Lissabonprocessen. En bra utbyggd barnomsorg har visat sig vara oerhört effektiv för den ekonomiska tillväxten. Carl B Hamilton vill säga att Europa inte ska bry sig om den. Vi ska inte fokusera på den längre i Lissabonprocessen. Det finns ingen motsättning här. Det är tvärtom ett stöd för den ekonomiska effektiviteten att ha bra välfärd och en bra miljöutveckling. Det har Folkpartiet fått fullständigt om bakfoten.

Anf. 9 LARS LINDBLAD (m):

Fru talman! Nu känner jag igen Bosse Ringholm igen! Först uppfattade jag att han gjorde ett försök till att vara lite mer av en europeisk politiker i sitt inledningsanförande, men nu känner jag igen honom från finansministertiden. När Ringholm hittar en rapport som visar att Sverige ligger bra till i en serie, relativt sett, så lyfter han upp det, slår sig till ro och tycker att allting är bra. I den meningen tror jag att man känner igen den gamle finansministern.

Prot. 2004/05:93
18 mars

*Särskild debatt
om Europeiska
kommissionens
arbetsprogram
för 2005 och
dess strategiska
prioriteringar för
perioden 2005–2009*

Som jag sade i mitt inledningsanförande är det bra och positivt att Sverige i den här rapporten – det är trots allt ett rätt tungt institut som har gjort den – visar sig ligga ganska bra till. Men samtidigt måste vi komma ihåg att vi jämför oss med andra länder som alla finns med i samma liga, det vill säga långt efter det mål vi har i Lissabonprocessen, nämligen att närma oss den amerikanska ekonomin. Vi får aldrig glömma bort detta, trots att vi kan vara nöjda över en rapport av något slag. Det finns delar av denna rapport som visar att Sverige också behöver förändra sig, men i det stora hela ligger Sverige tillsammans med de andra europeiska länderna i den gemensamma marknaden långt efter det mål som vi har satt upp och har sagt att vi ska klara av.

När det gäller tjänstedirektivet blir jag också lite fundersam. Det är klart att vi kan diskutera innehållet i tjänstedirektivet, men jag blir väldigt bekymrad när jag ser Bosse Ringholm och den svenska regeringen befinna sig på samma sida som den tyska och franska regeringen där man i princip helt skjuter ned det tjänstedirektiv som faktiskt också Bosse Ringholm pratar om att han i grunden vill ha, det vill säga en gemensam marknad för en fri handel med tjänster. Det är den möjlighet som Europa har att växa, nämligen en kunskapsmarknad och en tjänstesektor som behöver öka och där vi har möjlighet att öka. Där skulle jag vilja se den svenska regeringen. Nu sätter man sig på andra sidan och talar om problem, kollektivavtal och annat i stället för att säga: Vi behöver ett tjänstedirektiv, men låt oss tala om inriktningen! Men man säger bara nej och stopp. Det är ett grundläggande problem för den europeiska ekonomins utveckling, och där har den svenska regeringen ett mycket stort ansvar.

Fru talman! I mitt första inlägg pratade jag om den ökade fokuseringen av EU-politiken och ett återupprättande av de europeiska värdena. Jag vill mena, till skillnad från en del andra talare här i dag, att den ökade fokuseringen i Lissabonstrategin inte behöver vara ett hot mot till exempel miljöfrågorna och de sociala frågorna. Det är lite fascinerande under den här debatten att höra talare som Sven-Erik Sjöstrand från Vänsterpartiet tala om värdet av den europeiska sociala politiken. Det tycker jag är mycket spännande. Jag trodde att han ville lämna och inte fortsätta öka på EU-makten, där jag till exempel är mycket skeptisk till en del av socialpolitiken och tycker att det är en fråga som bör ligga nära medborgaren, det vill säga i Sveriges riksdag och kanske ännu mera lokalt än så i många sammanhang.

Dessutom säger Ulf Holm att han inte hittar någonting om hållbar utveckling och miljö i kommissionens arbetsprogram och strategidokument. Då vill jag säga att jag ser ganska mycket text om just detta. Parallellt med Lissabonstrategin arbetar ju EU med frågor som Reach, den gemensamma kemikaliepolitiken, som ju är ett genombrott för miljöpolitiken. Man kan diskutera innehållet och vilken inriktning den ska ha, men det faktum att den kommer till är jättepositivt. Vi pratar om handel med utsläppsrätter, som nu precis har trätt i kraft. Vi pratar om tematiska strategier inom miljöområdet, och där fortsätter kommissionen att driva på.

Jag skulle nog vilja se lite förändring av debatten. Jag skulle vilja se den svenska regeringen mera aktiv när det gäller tjänstedirektivet så att man säger att detta är någonting vi behöver – sedan kan vi diskutera innehållet. Jag skulle också vilja ha en lite mer nyanserad syn från Miljö-

partiet och Vänsterpartiet när det gäller kritiken mot kommissionen, för den är inte rättfärdig.

Prot. 2004/05:93
18 mars

Anf. 10 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Vice statsminister Bosse Ringholm tyckte det var en fantastisk fråga från min sida om vad hans och Göran Perssons ansvar för Lissabonprocessen är, de två som har varit med hela tiden. Ja – jag visste väl det, att ni tycker att det är en fantastisk tanke att Sverige har ett ansvar för hela Europa. Sverige har bara ett ansvar för sig självt – det är ju er Europapolitik.

Och det illustreras så väl av att Bosse Ringholm gör sin vanliga så att säga katalog av hur väl Sverige har uppfyllt Lissabonstrategins olika poster. Men Europa, Bosse Ringholm: Har inte Sverige, som ett medelstort europeiskt land, ett ansvar för EU:s utveckling?

Förr i tiden hade Sverige, om ni kommer ihåg Olof Palmes retorik, ett ansvar för hela världen. Nu har vi inte ens något ansvar för Europa, trots att vi är medlemmar av Europeiska unionen.

Låt mig bara påminna Bosse Ringholm, när han räknar upp den här listan och de fina citaten: Vi har i dag 8 ½ % arbetslöshet totalt samtidigt som vi har en hög ekonomisk tillväxt, 3,7 % av BNP – bra. Vi har också en rekordlåg ränta. Ändå lyckas inte Socialdemokraterna i Sverige lösa det problem som de själva säger är allra viktigast.

Sedan sade Bosse Ringholm ingenting om detta att Sverige inte stöder de länder – Finland, Österrike och Nederländerna – som vill ha en strängare tolkning av tillväxt- och stabilitetspakten, utan följer som en död fisk med strömmen i majoriteten under Luxemburgs ledning. Varför, Bosse Ringholm?

Och som sagt: Tänker ni, när nu listan kommer där man kan göra sina egna undantag, göra undantag för överskottet i pensionssystemet? Dementera, *please*!

Sedan är det frågan om miljön. Jag tror att om man nu ser att Lissabonprocessen har blivit ett fiasko i den meningen att man faktiskt inte det minsta har kommit ifatt det mål som man har satt upp det minsta så måste man göra någonting åt det, och då måste man fokusera. Man kan då se efter: Vilka länder har dålig miljö? Ja, det är de länder som är fattiga. Vilka länder är det som inte orkar med att ha ambitiösa välfärdssystem? Jo, det är ju de länder som har låga inkomster. Man kommer inte ifrån att en god ekonomisk bas är en förutsättning för nästan all annan politik, bortsett från religion.

Så går jag över till folkomröstningen. Jag tror så här: Det liggande förslaget till fördraget är inte oviktigt. Det är viktigt, men inte av det skälet att det på något fundamentalt sätt skulle förändra Sveriges nuvarande ställning inom Europeiska unionen eller Sveriges rättigheter och skyldigheter inom unionen. Däremot förbättrar förslaget, jämfört med nuvarande Nicefördrag, både unionens demokrati och effektivitet, och det är enligt min mening närmast en förutsättning för att EU:s östutvidgning ska kunna fullföljas på ett bra sätt. Vi har utvidgat med ett stort antal länder, och då måste man också skriva om handboken för hur Europeiska unionen ska styras.

*Särskild debatt
om Europeiska
kommissionens
arbetsprogram
för 2005 och
dess strategiska
prioriteringar för
perioden 2005–2009*

Alternativet är ju att vi fortsätter med Nicefördraget, så en folkomröstning skulle bli en omröstning om Nicefördraget och egentligen en omröstning om man ska anpassa sig till det som de flesta svenskar tycker är bra, nämligen EU:s östutvidgning. Det är på något sätt som om vi skulle säga ja till östutvidgningen i alla andra sammanhang, men sedan säga nej när vi kommer till att så att säga dra slutsatserna för vår egen politik i Europa av detta.

Nej, jag vill inte ha en gräddfil för EU-frågorna i Sverige. Jag vill att de ska gå i Sveriges riksdag. De ska vara med i riksdagsvalrörelsen. De ska vara med och avgöra regeringsfrågan. Är det så att man tycker att den här frågan om konstitutionen är så viktig att folket ska omrösta om den, ja, då ska vi ha ett extra riksdagsval på den frågan. Det är den lösning som stämmer med den parlamentariska demokratins sätt att arbeta.

Anf. 11 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Jag hade varit något förvånad om inte folkomröstningsdiskussionen hade kommit upp här. Jag förstår förstås inte vad den har med arbetsprogrammet och strategiprogrammet att göra i och för sig, men det blir ju alltid så. Så fort det är EU-debatt så ska man diskutera den här typen av frågeställningar.

Ulf Holm tog upp den ganska rakt. Sven-Erik Sjöstrand var lite mer finurlig. Han började prata om vad som står i dokumentet om folkets stöd och så vidare. Då kan man fråga sig: Vad är folkets stöd? Har vi folkligt stöd för det som i dag har införts, nämligen en ny sexualbrottslag? Finns det ett folkligt stöd för friår? Finns det ett folkligt stöd för budgeten 2005? Det är en bra fråga! Jag tror på den representativa demokratin, så jag betraktar det som att det finns ett folkligt stöd för de åtgärder vi vidtar här i riksdagen.

Dessutom pratar Sven-Erik Sjöstrand om vad som är en riktig debatt. Vad är en riktig debatt? Har vi en riktig debatt i riksdagen i dag? Det är också en intressant fråga att diskutera: När får vi en riktig debatt?

Jag skulle vilja säga några ord om arbetsprogrammet, fru talman. Jag uppehöll mig i mitt förra inlägg mest vid strategidokumentet.

Ambitionen att gå från ord till handling genomsyrar det här dokumentet, och det är positivt. På mer än ett ställe nämns att EU måste blåsa liv i Lissabonprocessen och att den verkligen ska genomföras.

Europa måste, som jag tidigare har talat om, behålla både kvalificerade och okvalificerade arbetstillfällen för att på lång sikt kunna finansiera den europeiska välfärdsmodellen. Därför behövs en fördjupad diskussion mellan EU:s medlemsstater om hur den framtida arbetsmarknaden ska se ut, om hur högt det totala skattetrycket kan vara, om produktiviteten inom privat och offentlig sektor, om den demografiska utvecklingen, om den administrativa bördan, om utbildnings- och forskningspolitiken, om socialförsäkringssystemens uppbyggnad och så vidare.

Om vi inte väljer det kan vi blunda och köra på som om ingenting hade hänt, som om varken Kina, Indien eller USA finns till. Och det kan ju gå bra en tid. Men förr eller senare riskerar vi att köra ned i diket eller, ännu värre, krocka med en bergvägg.

Kommissionen anser att en reformering av stabilitets- och tillväxtpakten kommer att bidra till ökad tillväxt. Det är faktiskt lite märkligt att

kommissionen nämner detta, med tanke på att ingen vet hur stabilitets- och tillväxtpakten ska reformeras. Den ska diskuteras vid det kommande toppmötet nästa vecka. Kommissionen antar att reformen kommer att bli positiv, men reformen kan i värsta fall skadskjuta en redan haltande europeisk ekonomi.

Stabilitetspakten har fått utstå hårda prövningar. Regeringar i EU som har problem med ekonomisk stagnation och stora underskott tenderar att skylla detta på EU:s stabilitetspakt i stället för att vidta nödvändiga nationella åtgärder. Ett gott exempel, eller snarare ett dåligt exempel, är den tyska situationen, där regeringen misslyckats med sin ekonomiska politik.

Den tyska ekonomin var en gång i tiden motor i den europeiska ekonomin. Men det har inte under senare år funnits någon högoktanig bensin att fylla på i den tanken. Säkert är det inte bara ett kortsiktigt regeringsproblem utan ett strukturellt problem som bland annat finns i en övertung social sektor och givetvis också i införlivandet av det gamla Östtyskland. Men den nuvarande regeringen har inte lyckats hantera utvecklingen på ett bra sätt. Och i stället för att vidta nödvändiga nationella åtgärder vill man reformera stabilitetspakten, trots att det var Tyskland som en gång i tiden ville ha stabila spelregler. Förhoppningsvis kommer den uppgörelse som träffades i går att bidra till en förbättring för Tysklands del.

Det är kanske viktigt med en mindre reformering av stabilitetspakten, men det är mycket centralt att det inte förblir en urholkning.

Anf. 12 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Fru talman! Det är precis som Ingvar Svensson säger: När det gäller de dokument som vi diskuterar i dag har besluten redan fattats. Jag tycker att man ibland kan prata om ett demokratiskt underskott inom EU. I kommissionens planering för 2005 sägs det att arbetsprogrammet ska koncentreras på kommissionens roll som ansvarig för att formulera Europas gemensamma intressen och ge politisk vägledning för arbetet i unionen.

Man säger vidare att sedan inledningen av det europeiska projektet har kommissionens initiativrätt bidragit till att svetsa samman unionen med inriktningen att uppnå gemensamma mål.

Men är inte kommissionens ställning som tjänstemannaregering främmande för varje demokratiskt system? Med sin exklusiva initiativrätt har kommissionen en starkare ställning än både Europaparlamentet och de nationella parlamenten när det gäller påverkan på den lagstiftning som EU förfogar över. En sådan maktansamling hos ett oberoende tjänstemannaorgan tror jag är oacceptabel.

Som ett av de strategiska målen finns att Europeiska unionen måste vara öppen för offentlig granskning och kunna ställas till svars för sitt arbete. För detta krävs en högre grad av öppenhet och insyn.

Man säger också att i syfte att skydda unionens ekonomiska intressen bör det bedrägeriförebyggande arbetet förstärkas genom mer öppenhet och samarbete. Det här välkomnar jag. Det måste bli ett slut på oansvarigt hanterande av EU-medel. Parollen ”granska, demokratisera, förändra” använde mitt parti under EU-valet 1999, och denna paroll är fortfarande mycket relevant. Det är nödvändigt att kommissionen försöker

Prot. 2004/05:93
18 mars

*Särskild debatt
om Europeiska
kommissionens
arbetsprogram
för 2005 och
dess strategiska
prioriteringar för
perioden 2005–2009*

sätta stopp för korruption och fiffel med skattebetalarnas pengar inom EU:s institutioner och i medlemsländerna.

Budgeten och det finansiella perspektivet blir också viktiga frågor. Förhandlingar om det finansiella perspektivet för perioden 2007–2013 nämns ju också i arbetsprogrammet. Av debatten har det framgått att kommissionens förslag innebär en rejäl ökning av långtidsbudgeten, det vill säga att man vill öka medlemsavgiften till 1,14 %, vilket skulle innebära en rejäl höjning för Sveriges del.

I Vänsterpartiet delar vi regeringens syn på 1 %. Det är sex länder som föreslår detta: Sverige, Tyskland, Holland, Österrike, Danmark och Storbritannien. Kommissionen och ordförandelandet Luxemburg kommer nog att försöka splittra denna allians. Det finns en risk för detta, för länderna har lite olika intressen att bevaka. Det tyska strukturstödet är på stora belopp. Storbritannien vill inte förlora den brittiska rabatten. För Sveriges del upplever jag ett visst hot om att vi kan förlora vissa delar av strukturstödet. Mål 1-medel kommer säkert att diskuteras, liksom glesbygds-kriterier och vårt klimatkriterium.

En del av de nya medlemsländerna tycker att de rika länderna är osolidariska. Man säger att EU inte ska vara en klubb för de rika. I många av dessa länder är behoven oerhört stora, och jag tror att EU på allvar måste diskutera hur fördelningen ska vara. Ska till exempel länder som Spanien eller Irland, som har fått stora bidrag från EU, få lite mindre nu? Eller ska vi minska jordbrukssubventionerna? Trots allt tar ju jordbrukssektorn nästan hälften av EU:s budget. Hur länge ska vi acceptera exportbidrag till djurtransporter? Det kan väl inte vara att prioritera en hållbar utveckling.

Sedan hoppas jag att Bosse Ringholm vill kommentera folkets reaktion. Kan vi få något svar, får vi en folkomröstning? Det kanske är så att Bosse Ringholm också vill ha kopior på namninsamlingslistorna.

Anf. 13 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Fru talman! Lissabonprocessen har under sina första fem år haft 28 mål och 120 undermål. Det är alltså bra att man kraftsamlar i den här översynen.

Ser vi på Sveriges förmåga att uppfylla de mål vi har haft kan vi konstatera att man inte har uppfyllt sysselsättningsmålet. Vi har inte uppfyllt målet att effektivisera offentlig sektor, alltså skapa en mångfald av driftsformer för att stimulera konkurrensen inom sektorn. Vi har inte uppnått målet att skapa fler små och medelstora företag och därmed lägga grunden för en fortsatt välfärd.

Vi ska alltså inte slå oss för mycket för bröstet. Vi har problem i likhet med övriga EU-medlemmar. Vi kanske ligger något steg före.

En förutsättning för en positiv utveckling i Europa är att gällande normer följs. Det är alltså viktigt att stabilitetspakten följs. Det är något av en trovärdighetsfråga för hela EU-projektet. Det kan inte vara så att någon enstaka stat kan diktera sina egna regler. Här bör den svenska regeringen vara bestämd i sina åsikter.

Tjänstedirektivet var, som jag nämnde, den ständigt återkommande frågan på EU:s möte de senaste två dagarna. Jag tycker ändå att vi kan konstatera att den här frågan måste lösas på ett rimligt sätt. Här bör man kompromissa fram en lösning snabbt. Vi har inte råd att vänta på att

70 % av EU:s ekonomi läggs utanför vår tillväxtdiskussion. Jag vill betona för Bosse Ringholm att kollektivavtalen ska respekteras. Det är Centerpartiets utgångsläge i den här diskussionen.

Lissabonstrategins mål i form av tre pelare, ekonomisk tillväxt, miljö och sociala frågor, måste ligga fast och inte prioriteras olika i det fortsatta arbetet. Många av de nya medlemsländerna upplever att de har ansträngt sig för att bli medlemmar. Nu räknar de med att kunna kassera in pengar. De upplever att miljöfrågorna och de sociala frågorna är underordnade tillväxten. Här gäller det att vara tydlig. I en union gör vi en sammantagen bedömning. Vi har gemensamt uppgiften att värna vårt kulturarv, värna vår gemensamma miljö och arbeta för ökad jämställdhet mellan kvinnor och män. EU är alltså något mer än en ekonomisk sammanlutning. Man har också rollen att ständigt utveckla vår gemensamma demokrati.

I det här är grunden given att det inte är fråga om att plocka russinen ur kakan.

EU:s budget är en väsentlig del av arbetsprogrammet. Det är givet att EU med nya medlemsstater kostar mer pengar. Tilltron till EU på hemmaplan blir knappast större om vi medverkar till stora höjningar av medlemsavgifterna. Det gäller alltså att finna rimliga avvägningar på området. Lösningar i form av sänkningar av landsbygdsstöden och överföring av de regionala stöden till medlemsstaterna är endast ett sätt att tricksa med budgeten. Givetvis är risken för en utarmning av den svenska landsbygden uppenbar om man tar den inriktningen. En sådan utveckling är helt oacceptabel. I stället bör EU:s administration genomgå en rejäl översyn tillsammans med vår inhemska administration för att finna pengar som otvivelaktigt behövs. Vi måste gå från ord till handling för att skapa det smalare men vassare EU.

Anf. 14 ULF HOLM (mp):

Fru talman! Jag fick inget direkt svar från Bosse Ringholm på mina frågor om Lissabonstrategin. Plötsligt flyger Lars Lindblad upp som EU-kommissionens nye försvarare i Sveriges riksdag och säger att det faktiskt står om hållbar utveckling någonstans i dokumentet. Ja, någonstans står det faktiskt så. Jag är väl medveten om det, Lars Lindblad. Men kritiken är att man inte tar in det under avsnittet Väststånd.

För att få välstånd krävs alla tre dimensionerna, Lars Lindblad – om du nu företräder EU-kommissionen i denna debatt. Man kan inte prata om ekonomisk tillväxt utan att ta in miljöpolitiken. Vi behöver faktiskt begränsningar av koldioxidutsläppen, och vi behöver bättre miljöteknik. Det är något som Sverige ligger i framkanten med och borde driva i EU. Vi behöver förnybara energikällor. Men inget av detta står under avsnittet där bara de hårda ekonomiska orden står. Det är detta som är grundelet i hela dokumentet.

Inte heller har dokumentet genusgranskats i alla delar. Det står bara på en rad att jämställdhet är viktigt. Det räcker inte. Vi är inte nöjda. Vi kräver mer för att acceptera något sådant. Då är frågan vad Bosse Ringholm ska göra åt detta när han träffar sina ministrar i EU. Det är viktigt.

Det finns också fler bitar i detta. Budgeten har vi varit inne på. Min uppfattning är att budgeten på EU-nivå bör minska i stället för att öka. Det är framför allt jordbrukspolitiken som måste skäras bort. Det måste

Prot. 2004/05:93
18 mars

*Särskild debatt
om Europeiska
kommissionens
arbetsprogram
för 2005 och
dess strategiska
prioriteringar för
perioden 2005–2009*

vi fortsätta att kämpa för. Vi kan inte acceptera att mer pengar ska skickas till EU och försvinna i jordbruksstöd till redan rika områden.

Varför diskuterar vi folkomröstning och konstitution? Det är av den anledningen att det står i kommissionens strategidokument att EU:s institutioner bör samarbeta med medlemsstaterna för att säkerställa att konstitutionen kan träda i kraft. Jaha, nu ska EU-kommissionen lägga sig i också hur medlemsstaterna ska agera. I den diskussionen tycker jag att det är rimligt att kräva att vi ska ha en folkomröstning om den nya EU-konstitutionen i Sverige, precis som i så många andra länder – Frankrike, England, Spanien. EU-konstitutionen innebär så pass stora förändringar av EU. Det är det argumentet som förs fram i de andra EU-länderna. Det är därför de ska ha folkomröstning, det vill säga för att få folklig legitimitet. Vill man ha det i Sverige? Jag kommer att agera mot antagandet av EU-konstitutionen. Jag tycker inte att den är bra av den anledningen att den ger EU mycket mer makt, och svenska folket vill inte att EU ska ha mer makt. Svenska folket tycker att EU redan i dag har för mycket makt och ska ha mindre makt.

Den nya EU-konstitutionen innebär att vi ska ha försvarspolitik, utrikesminister och gemensam asyl- och flyktingpolitik. Den genomsyras av den liberala EU-politiken med total avsaknad av miljöfrågor och den sociala dimensionen även där.

Därför, Bosse Ringholm, ställer jag än en gång frågan: När kommer den svenska folkomröstningen om EU-konstitutionen? Hur länge ska ni ignorera kravet från svenska folket när över 100 000 har skrivit under kravet redan nu?

Anf. 15 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! På en punkt delar jag Lars Lindblads, Carl B Hamiltons och andras uppfattning när det gäller Sveriges förhållande till det nya EU-fördraget. Det ändrar inte i grunden förhållandet mellan Sverige och EU. Därför är det rimligt att det också behandlas i den här församlingen, i riksdagen, och inte via en folkomröstning.

Om Ulf Holm hade fått sin vilja igenom hade ju EU till exempel fått möjlighet att ta ut miljöskatter. Det hade verkligen ändrat Sveriges förhållande, och Sveriges riksdag hade avstått från sin beskattningsrätt till EU. Det hade kunnat vara ett motiv för att diskutera en folkomröstning. Vi vill inte ge EU den rätten. Om Ulf Holm vill arbeta för en sådan överstatlighet för EU får han fortsätta att göra det, men det är inte det som regeringen och andra vill förse EU med, det vill säga ökad makt på ett sådant område.

Jag är glad över att Lars Lindblad känner igen de socialdemokratiska åsikterna. Jag förstår att det är svårt för ett parti som byter åsikt varje vecka numera och ständigt har nya idéer. Du kan känna dig trygg på en punkt. Jag tror att ni har mycket av era värderingar och idéer kvar. Du bekräftar att du inte tycker att vi ska ha kollektivavtal när vi till exempel har tjänstehandel mellan Sverige och de nya EU-länderna. Jag noterar också att Jörgen Johansson tar avstånd från det du säger. Han tycker att det är viktigt med kollektivavtal. Där har ni en uppgift att lösa tillsammans i den borgerliga maktalliansen för systemskifte. Ska ni ha kollektivavtal eller inte i alliansen i fortsättningen?

Carl B Hamilton undrar om inte Sverige tycker som Finland, Österrike och Holland att vi ska ha en skarp tillväxt- och stabilitetspakt. Det vet Carl B Hamilton att vi tycker. Vi arbetar för det. Han ställer frågor som han vet svar på eftersom han helt enkelt inte har bättre frågor att ställa.

Låt mig sluta med ett citat från rapporten: Det viktigaste beviset på framgång i EU:s ekonomiska reformsträvanden vore att medlemsländerna klarar sysselsättningsmålen. De fyra länder som uppvisar bäst resultat, nämligen Danmark, Nederländerna, Sverige och Storbritannien, har inte bara redan nått det uppsatta målet om 70 % sysselsättning utan har också lyckats nå högre sysselsättningsgrad än USA.

Anf. 16 LARS LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag tror inte att Bosse Ringholm behöver oroa sig över den borgerliga alliansen. Jag tror nog att vi kan hitta en gemensam syn i tjänstedirektiv och annat. Mer oroad är jag för den vänsterkartell som Bosse Ringholms finns i som inte ens kommer överens om de mest fundamentala frågorna, huruvida man ska finnas kvar i Europeiska unionen eller inte. Där talar vi om en skillnad som är svår att överstiga.

Jag hade önskat att Bosse Ringholm som företrädare för regeringen tydligare hade stått upp för hur Sveriges regering ska agera för att få upp EU på banan igen, inte bara förnöjt läsa ur en lägesrapport och i allmänhet klaga på att miljöfrågorna inte fått tillräcklig plats. Tydlighet efterfrågas.

Hur vill regeringen se Lissabonstrategin utformas så att den betyder något? Hur vill regeringen se tjänstedirektivet så att det verkligen går igenom? Varför är regeringen så otydlig om de stora ländernas försök att runda stabilitetspakten? Hur vill man återupprätta vår värdebaserade utrikespolitik så att Sveriges regering inte bara följer strömmen utan agerar när vissa av EU:s länder kramar diktaturer? Dessa frågor får uppenbart hänga i luften efter dagens debatt. Vi får skäl att komma tillbaka till dem.

Låt mig i alla fall skicka med Bosse Ringholm en sak. Vi från delar av riksdagen skulle vilja se regeringen visa lite mer glöd i Europadebatten, lite mer av det engagemang som vi upplevde att regeringen hade under det svenska ordförandeskapet men som därefter har svalnat betydligt. EU-frågorna är för viktiga för att rattas med ena handen. Om regeringen inte kan ta åt sig av det behövs det en ny regering, som tar sig an detta viktiga arbete.

Anf. 17 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Jag håller inte riktigt med Lars Lindblad. Jag tror att det behövs en ny regering även om den nuvarande skulle visa något mera glöd. Vi behöver nog ha en ny regering av många andra skäl också. Men jag vet att Lars instämmer i detta.

Sverige följer inte Österrike, Nederländerna och Finland, har inte samma position. Vi har haft detta uppe i EU-nämnden. Den svenska regeringen säger att den följer majoriteten. Den följer inte de här tre länderna som jag räknade upp, så det är en oriktig uppgift som du här presenterar, Bosse Ringholm.

Prot. 2004/05:93
18 mars

*Särskild debatt
om Europeiska
kommissionens
arbetsprogram
för 2005 och
dess strategiska
prioriteringar för
perioden 2005–2009*

Sedan till Ulf Holm och Miljöpartiets dubbla bokföring. Ulf Holm står här och säger, på sin vänliga skånska, något som ändå blir väldigt falskt: Vi måste ha mer av miljö i de här programmen, mer av social dimension, mer av genusperspektiv. Men, fru talman, Ulf Holm vill ju lämna EU, vill ju inte delta över huvud taget!

Det är dubbel bokföring att stå här och säga att det ska skrivas in det ena finare området efter det andra, men sedan hela tiden ha som grundtema att vi över huvud taget inte ska vara med. Det är det som är det paradoxala i er och Vänsterpartiets hållning, att när nya länder, fattiga länder med dålig miljö och dåliga sociala villkor – där ni verkligen hade kunnat göra en insats genom medlemskapet – söker medlemskap och kommer med ska Vänsterpartiet och Miljöpartiet lämna den europeiska unionen, om ni får er vilja igenom.

Tala om dubbel bokföring! Tala om att sticka svansen mellan benen! Det är vad ni gör.

Anf. 18 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! I arbetsdokumentet från kommissionen talas det om forskning, att man behöver öka insatserna på forskningsområdet och att det är viktigt. Jag tror också att det är viktigt att man har en inriktning som leder till spin-off-effekter. Ett intressant område är miljöinnovationer.

Jag ska säga något mer med anledning av debatten som har varit. Ett litet tips till vice statsministern är att inte för mycket berömma de nordiska länderna, med tanke på att det kan bli problem med den inhemska debatten eftersom det bara är ett av dessa länder som har en renodlad socialdemokratisk regering. I Danmark leds regeringen av en liberal, i Finland av en centerpartist och i Norge, som visserligen inte är med, av en kristdemokrat.

Får jag också säga något till Ulf Holm om folkomröstning. Det är en intressant debatt, och frågan är om man egentligen ska föra den i det här sammanhanget. Men eftersom man hela tiden envist fortsätter att tjata om detta bör man bemöta det.

Kan Ulf Holm, som har sista ordet i dag, tänka sig att vi har en folkomröstning om brottsbalken? Är det en bra idé? Du sitter med i den grundlagsutredning som jag sitter med i, som förresten Bosse Ringholm har ansvar för som minister. Om några år kanske den lägger fram förslag om genomgripande förändringar av svensk grundlag. Kommer Miljöpartiet då att driva kravet på en folkomröstning i Sverige?

Får jag bara fråga: Är grunden för Miljöpartiets agerande detta att det finns 100 000 namn? Är det inte så att Miljöpartiet driver den tanken oavsett om man har ett folkligt stöd för den eller inte? Är det inte så det går till i politiken, att man försöker driva olika linjer för att få genomslag därför att man tycker att de är riktiga, inte därför att det är 100 000 namn bakom?

Anf. 19 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Fru talman! Jag tror att det var Hamilton som talade om att sticka svansen mellan benen. En som tycks göra det är Bosse Ringholm, som inte ville ge något svar på folkomröstningskravet. Det är beklagligt. Jag

tror att många här hade förväntat sig ett svar, inte minst alla de som har skrivit på namnlistorna.

Det finns många frågor som hänger i luften. En fråga är tjänstedirektivet, som har diskuterats flitigt. Såvitt jag har förstått är kommissionen villig att återigen titta på förslaget och lyssna på alla berörda. Förslaget är säkert känsligt, med tanke på många folkomröstningar om konstitutionen. Det finns en stor oro som jag ser. Det finns en befogad oro för social dumpning, att många vill värna de offentligt producerade tjänsterna, liksom en oro för vad som händer med hälso- och sjukvården.

I Vänsterpartiet anser vi att det är bra att kommissionen tittar på förslaget till tjänstedirektiv riktigt ordentligt. Delar av förslaget kan säkert gå direkt till pappersåtervinning.

Stabilitets- och tillväxtpakten diskuteras också mycket. I arbetsprogrammet säger man att en sund makroekonomisk ram är av väsentlig betydelse för att ekonomin ska må bra. En reformering av stabilitets- och tillväxtpakten kommer att bidra till att stabiliteten garanteras genom ett nytt avtal om de regler som styr pakten. Det kan säkert behövas, för i dag tycks inte reglerna fungera, och man blundar för stora budgetunderskott i många av EU:s länder. Eftersom vi glädjande nog inte är med i EMU går jag inte närmare in på det här området.

Som EU-kritiker vill jag ändå avsluta med några positiva tankar. Jag har observerat att det finns en ansats till att arbeta fram konkreta sysselsättningsmål och förslag på ett ungdomspaket. Det är bra förslag. Kommissionen vill också prioritera forskning och har satt ett mål på 3 % av BNP till forskning. Det är bra om detta görs i partnerskap mellan samhälle och företag. Inte minst är det bra att satsa på forskning inför de miljöutmaningar som Europa står inför.

Anf. 20 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Fru talman! Tillväxtfrågorna tillsammans med miljöfrågorna och de sociala frågorna måste få en folklig framtoning, och våra arbetsformer måste skapas utifrån det kravet.

Det gäller också att arbetet i EU görs på ett öppet sätt. Propåer finns att resultaten från uppföljningen av Lissabonprocessen i framtiden inte ska vara offentliga. En sådan framtoning är oacceptabel. I stället måste den öppna debatten vara självklar – annars har vi, som jag ser det, misslyckats redan från början.

Fru talman! I den mainstreamade församling som deltar i den här debatten är det kanske viktigt att också tala om kvinnors och mäns lika möjligheter. Målet att skapa ett jämställt samhälle i EU är ett prioriterat område. Det gäller alltifrån att ge kvinnor tillgång till arbetsmarknaden på samma villkor som män till att skapa förutsättningar för att båda parter i familjen ska kunna arbeta, genom daghem, föräldraledighet och liknande. Processen till ett jämställt Europa är en väsentlig del i utvecklingen av demokratin.

Även om det nu bara är män som deltar i den här debatten, och kanske just därför, är det än viktigare att betona att just detta mål inte är förhandlingsbart.

Prot. 2004/05:93
18 mars

*Särskild debatt
om Europeiska
kommissionens
arbetsprogram
för 2005 och
dess strategiska
prioriteringar för
perioden 2005–2009*

Ska vi nå målen som läggs fast i Lissabonstrategin och i övriga delar av arbetsprogrammet fordras ett aktivt politiskt ledarskap. Det får inte vara så, som EU-kommissionens ordförande avslutade sammanträdet med i går, att många talar om tillväxt men få gör något konkret.

Kraven ställs alltså mycket tydligt gentemot sittande regering. Givetvis vore det lättare att lösa problemet med en annan regering, och den frågan arbetar vi på. Förhoppningen är ändå att vi i riksdagen tydligare lyfter fram EU-frågorna till aktiv debatt, som vi har gjort i dag.

Fru talman! Med detta vill jag tacka för debatten.

Anf. 21 ULF HOLM (mp):

Fru talman! Bosse Ringholm säger att riksdagen ska bestämma över EU- och EMU-frågorna. – Det tror jag du sade ganska exakt.

Problemet är bara att den här kammaren inte är representativ för svenska folket. Vi såg det senast i EMU-folkomröstningen där 80 % av riksdagens ledamöter hejade på EMU medan svenska folket gjorde tummen ned. Det tackar jag för. Det är det som är legitimitetsproblemet, att det finns en massa ja-sägande nickedockor här, där vi i dag till och med har fått höra Lars Lindblad som EU-kommissionens främsta företrädare i kammaren. Så kan vi inte fortsätta.

I andra länder kommer folkomröstning om EU-konstitutionen därför att det innebär stora förändringar i EU-politiken. Man vill ha en legitimitet bland sina medborgare. Spanien fick en kraftig majoritet för ett ja, men vad är man rädd för här? Man vågar ju inte ens ta debatten.

Jag förstår det. Det är svårt att försvara att vi ska få en EU-president, utrikesminister och gemensamma överstatliga regler på en rad nya områden. Jag förstår problematiken, men vi kan inte ducka för frågeställningarna.

Folkomröstningskravet är min fasta övertygelse när det gäller EU-frågorna för att få ut dessa på gator och torg. Namninsamlingen är ett ytterligare bevis för att vår linje från Miljöpartiet har ett starkt stöd bland svenska folket.

Slutligen, fru talman: När det gäller Lissabonstrategin saknar jag fortfarande en kommentar från Bosse Ringholm om att man försöker lyfta in miljöfrågor och den sociala dimensionen. Jag tycker inte att EU ska ha mer makt, men den makt EU redan har i dag ska man använda på ett bra sätt. Där ingår en aktiv miljöpolitik och jämställdhetsfrågorna.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade att *Johan Pehrson* (fp) avsagt sig uppdraget som suppleant i Europarådets svenska delegation.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Tredje vice talmannen meddelade att Folkpartiet liberalernas riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält Jan Ertsborn som suppleant i Europarådets svenska delegation.

Tredje vice talmannen förklarade vald till

suppleant i Europarådets svenska delegation
Jan Ertsborn (fp)

4 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan

Tredje vice talmannen meddelade att *måndagen den 25 april kl. 10.00* skulle interpellationer besvaras.

5 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2004/05:387

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:387 av Ana Maria Narti om kvotering av studenter

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 12 april 2005.

Skälet till dröjsmålet är arbetsbelastning.

Stockholm den 15 mars 2005

Utbildnings- och kulturdepartementet

Leif Pagrotsky

Interpellation 2004/05:439

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:439 av Monica Green (s) om spam

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 12 april 2005.

Skälet till dröjsmålet är att det är fulltecknat i kammaren vid tidigare interpellationsdagar.

Stockholm den 17 mars 2005

Jordbruksdepartementet

Ann-Christin Nykvist

Enligt uppdrag

Mats Wiberg

Tf. rättschef

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:447 av Staffan Danielsson (c) om etik och moral i Sveriges agerande på lantbruksområdet

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 12 april 2005.

Skälet till dröjsmålet är att det är fulltecknat i kammaren vid tidigare interpellationsdagar.

Stockholm den 17 mars 2005

Jordbruksdepartementet

Ann-Christin Nykvist

Enligt uppdrag

Mats Wiberg

Tf. rättschef

Interpellation 2004/05:451

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:451 av Axel Darvik (fp) om ekonomiska villkor för studerande föräldrar

Interpellationen kommer att besvaras den 11 april.

Skälet till dröjsmålet är att den inplanerade svarsdagen är fulltecknad.

Stockholm den 17 mars 2005

Utbildnings- och kulturdepartementet

Lena Hallengren

Interpellation 2004/05:471

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:471 av Nyamko Sabuni (fp) om pandemi

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 14 april 2005.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 17 mars 2005

Socialdepartementet

Morgan Johansson

Enligt uppdrag

Erna Zelmin

Expeditions- och rättschef

6 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2004/05:FPM49 Förordning om VIS KOM(2004)835 till socialförsäkringsutskottet

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2004/05:110 till lagutskottet

Skrivelse
2004/05:60 till utrikesutskottet

Motioner
2004/05:N13–N18 till näringsutskottet

8 § Rättsintyg

Rättsintyg

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2004/05:JuU23
Rättsintyg (prop. 2004/05:64).

Anf. 22 CECILIA MAGNUSSON (m):

Fru talman! Äntligen står jag i talarstolen. Det är en lätt travesti på de första raderna i *Gösta Berlings saga*. Anledningen till att jag använder mig av den är att jag så länge har väntat på att få besluta i riksdagen om en reglering av rättsintygen.

Vi moderater har under många år drivit denna fråga. Nu är den här. Det är bra, men det är sent. Det borde utskottet ha kunnat kosta på sig i sitt betänkande. Både för tre och fyra år sedan uttalade utskottet att en kvalitetshöjning av rättsintygen borde komma till stånd snarast möjligt. Lång tid har gått. Regeringen har haft god tid på sig att förbereda bra förslag. Tyvärr kan jag konstatera att de inte har kommit särskilt långt.

Det är bra att Rättsmedicinalverket får huvudansvaret för att utfärda rättsintyg. Det kan garantera att vi med tiden får en tillfredsställande rättssäkerhet vad gäller rättsintygen. Vi som lagstiftare borde faktiskt kunna ställa högre krav och ge bättre resurser för denna verksamhet än vad majoriteten inser är nödvändigt, tyvärr.

Varför är det då viktigt med rättsintyg i rättsprocessen? Utskottets majoritet antyder att vi moderater skulle anse att rättsintygen är ett självständigt mål, inte ett medel i det brottsbekämpande arbetet. Det är precis tvärtom. Det är vi som driver att rättsintygen är ett oerhört viktigt verktyg och har en väsentlig del i bevisningen i ett brottmål. Vi vill hjälpa till att skärpa rättssäkerheten med hjälp av rättsintygen. Det är ett viktigt verktyg.

Rättsintygen kan fria eller fälla en person som är misstänkt för ett grovt brott. Man kan säga att de som utfärdar rättsintygen har rättvisan i sin hand. Därför är det viktigt att man kan ställa krav på kvalitet och tillräckligt stort antal.

Vi moderater har tre viktiga krav när det gäller rättsintygen. Så många som möjligt ska utfärdas av rättsläkare. Alla brottsoffer och alla misstänkta förövare ska kunna tillförsäkras ett rättsintyg av högsta kvalitet. Detta ska kunna ske i hela landet. Så är inte fallet i dag och inte med de förslag som ligger.

Jag börjar med antalet rättsintyg. De används alldeles för lite i brottsutredningar. Jag har tittat på siffrorna för anmälda våldsbrott. Det anmälades 73 000 brott 2004. Då har jag räknat med misshandel, grov misshandel, försök till dråp, våldtäkter och sexuellt tvång. 73 000 hamnar det på. Denna höga siffra ska fördubblas. Bakom varje brott finns ett brottsoffer och en förövare. 146 000 blir siffran. I hur många fall utfärdades då ett rättsintyg? Fru talman kanske har en gissning om hälften. Kan det vara en bra uppskattning? Nej, i 6 % av fallen utfärdades det ett rättsintyg. 9 000 rättsintyg utfärdades 2004. En viktig invändning är att det inte behöver tas in rättsintyg i alla fall. Jag håller med om det. Det är sant. Man behöver inte ta in det i 146 000 fall, men det låga antal där det tas in rättsintyg är inte acceptabelt för oss moderater.

Från antalet går jag över till kvaliteten på de 9 000 rättsintyg som ändå tas in. Hur är det med den? Vi vet att kritiken från polis, åklagare och domare är väldigt omfattande när det gäller kvaliteten. Det finns ingen officiell statistik på hur många rättsintyg som grundar sig på undersökning av personen eller där det bara tas journalkopior. Påverkar det då kvaliteten? Ja, väsentligt. Vi vet att i allt större utsträckning grundar sig rättsintygen på journalkopior, systematiskt.

Vad är problemet med detta? När en person söker sig till sjukvården för att få sina skador omsedda möts han eller hon inte av en person som är utbildad i att se skadorna ur ett brottsligt perspektiv, utan av en vanlig läkare som har läkande uppgift.

Vad kommer då att hända? I undersökningen gör man inte någon omfattande och noggrann skadebeskrivning. Man kan inte göra någon bedömning av hur och när skadorna uppkommit eller om de varit förenade med livsfara eller risk för framtida men. Vid undersökningen gör man inte heller någon rättskemisk, kriminalteknisk eller fotografisk dokumentation. Om man sedan skriver ett rättsintyg på journalen har det ett ringa bevisvärde i en utredning om brott eller i en rättegång. Det är allvarligt.

Till detta ska läggas att även om allmänläkare kan ha intresse för arbetet att kolla hur skadorna har uppkommit har inte Rättsmedicinalverket under de senare åren haft möjlighet att hjälpa till i vidareutbildning av allmänläkare på grund av att det finns alldeles för få rättsläkare och att de har en mycket ansträngd arbetssituation. Det gör att kvaliteten går ned. Det måste faktiskt åtgärdas.

Rättsintyg utfärdade av en rättsläkare har den kvalitet som man kan begära i en rättsprocess. 2 000 rättsintyg utfärdades av rättsläkare förra året. Kommer talmannen ihåg att jag nämnde siffran 146 000 förut? 2 000 av det är 1 %. Det var alltså 1 % av alla rättsintyg som utfärdades av rättsläkare. Det anser inte vi moderater är acceptabelt i en rättsstat.

En rättsläkare är specialist på att bedöma mänskliga skador ur ett brottsperspektiv. Det finns alldeles för få. Enligt Rättsmedicinalverket finns det i dagsläget behov av att fördubbla antalet rättsläkare. Vi moderater tror att behovet är större än så.

Finns det då möjlighet att få till en förbättring med det förslag som ligger på bordet och som vi debatterar i dag?

Vi talar ju ofta om att rättsprocessen tar alldeles för lång tid. Så är fallet i dag. Det tar allt längre tid att få till ett rättsintyg. Antalet efterfrågade rättsintyg har ökat med hela 77 % sedan 1999. Det är inte något

som jag bara står här och säger, utan det är hämtat ur riksrevisorernas rapport om stödet till polisens brottsutredningar.

Eftersom antalet rättsläkare inte har ökat nämnvärt tar det längre tid för dem att utfärda varje rättsintyg. Så kommer det att fortsätta.

Rättsmedicinalverket står nu inför en viktig utmaning att få huvudansvar för denna verksamhet och ska under året förbereda denna viktiga uppgift. Kommer de att ha möjlighet att göra ett bra jobb? Tyvärr finns det många oroande tecken på det motsatta.

Redan i dag har man en ansträngd arbetssituation. Man har för få läkare och en stor efterfrågan. Nu har man det viktiga arbetet med att identifiera de av tsunamins offer som återstår att identifiera. Det tar mycket tid och kraft. Dessutom ska det ringa antal rättsläkare vi har utbildade konsultläkare. Samtidigt ska det ordinarie arbetet utföras. Är det möjligt?

Vi moderater skulle ha velat se ett helt annat förslag. Vi vill att vi ska ha en helt annan målsättning. Vi anser att rättssäkerheten kräver att så många rättsintyg som möjligt ska utfärdas av rättsläkare. Alla brottsoffer och misstänkta förövare ska kunna försäkras ett rättsintyg av högsta kvalitet och det ska kunna ske varsomhelst i landet. Det kommer tyvärr inte att åstadkommas med detta betänkande.

Fru talman! Med detta vill jag säga att jag står bakom alla våra reservationer, men jag vill yrka bifall till reservation 2.

Anf. 23 PETER ALTHIN (kd):

Fru talman! Det är trevligt att se så många från justitieutskottet här i dag. Det är också trevligt att se att det finns åhörare. Jag hade gärna sagt detsamma till justitieministern som även denna gång saknas. Han kan möjligen tycka att detta är en fråga av mindre värde. Jag håller inte med. Jag ska peka på det.

Fru talman! Jag yrkar bifall till Kristdemokraternas reservation nr 1 under punkt 2 som naturligtvis handlar om rättsintyg, mera precist skyldigheten att tillhandahålla yttrande på begäran av enskild part. Jag kommer att utveckla det.

Jag vill säga att det här betänkandet innehåller många bra saker. – De gånger jag kan säga något positivt vill jag gärna göra det. – Det är inte så konstigt eftersom syftet med den nya ordningen är att höja kvaliteten på rättsintygen. Det är syftet med det hela. Det är svårt att säga att jag inte kan ställa mig bakom det syftet. Det är viktigt att kunna säga det. Jag står bakom att höja rättsintygens kvalitet.

Varför är det så viktigt? I brottmålsprocessen är den tekniska bevisningen oerhört viktig. Den tekniska, den medicinska bevisningen har stor – ibland rent avgörande – betydelse. Då är det naturligtvis viktigt att den har hög kvalitet.

Det är ju parterna som tar in bevisningen i processen, det vill säga åklagaren eller den tilltalade i vissa fall. Mycket undantagsvis kan domstolen plocka in det. Normalt är det parterna. Normalt är det polis- eller åklagarmyndighet som begär ett rättsintyg. Det görs oftast redan under förundersökningen, alltså den tid som föregår frågan om det ska bli en huvudförhandling och ett åtal. Rättsintygen har betydelse för frågan om det ska bli ett åtal och frågan om vilken rubrik åtalet då ska ha. Jag vill understryka att rättsintygen är av stor betydelse, Thomas Bodström.

Då kommer jag till min poäng, hoppas jag, nämligen att det är viktigt att det finns en balans mellan parterna i rättegången så att inte den ena parten gynnas på bekostnad av den andra. Därför är det av rättssäkerhetsskäl nödvändigt att även en enskild part har möjlighet att få in ett rättsintyg, att en tilltalad kan få in ett rättsintyg – inte via åklagare eller polis utan själv.

Varför är det så viktigt? Det är viktigt av rättssäkerhetsskäl och av skäl som jag återkommer till om en kort stund. Den tilltalade har, som det är i dag, möjlighet att begära komplettering av rättsintyg. Då går det genom åklagaren. Det är inte alltid som den tilltalade och hans försvarare vill ha det så, utan de vill ha det direkt från rättsläkaren eller Rättsmedicinalverket.

Det är, som jag sade, viktigt av rättssäkerhetsskäl, men också av skäl som Europakonventionens sjätte artikel visar, nämligen skyddet för de mänskliga rättigheterna och för att understryka vikten av en rättvis rättegång. Jag skulle vilja höra om någon här inte står bakom målet med en rättvis rättegång. Jag utgår ifrån att alla står bakom det. Det är väl i alla fall ingen som vågar gå upp här och påstå något annat. Det hoppas jag verkligen.

Då frågar jag mig: Varför motsätter sig majoriteten det som jag tycker är en självklarhet, nämligen att alla parter i processen ska vara jämlika och att alla ska ha rätt till samma möjlighet att ta in ett rättsintyg? Varför motsätter man sig detta från majoritetens sida?

För att försöka hitta någon lösning gick jag först till propositionen. Vad säger man där? Varför går man inte på den här linjen? Det finns på s. 18, för den som vill titta närmare. Man hänvisar till Sveriges Advokatsamfund, som skrev till Justitiedepartementet och hemställde att just denna skyldighet att på begäran av enskild part utge ett rättsintyg skulle införas. Man svarar så här: ”Denna fråga kommer att övervägas i annat sammanhang. Det finns därför inte här anledning att utgå från annat än vad som gäller i dag.”

Då undrar jag: Vilket annat sammanhang är bättre än det här sammanhanget, som ju rör rättsintygen – kvaliteten, vem som ska utforma dem och vilka som ska ha möjlighet att införskaffa dem? Vilket annat sammanhang är bättre än det här? Jag får uppfattningen, fru talman, att man har förstått problematiken men inte vill ta tag i den.

Jag är ju envis, så jag gick vidare och tittade på betänkandet. Hur formulerar man här den motsättning som gör att man inte går på Kristdemokraternas linje? Ja, det är ungefär samma sak. Det finns på s. 6 i betänkandet. Först konstaterar man: ”Någon skyldighet att på begäran av enskild part” – alltså till exempel en tilltalad – ”utföra undersökningar och utfärda rättsintyg finns inte i den nya lagen.” Och varför? Då kommer svaret, som jag vill att representanten för regeringspartiet nu ska utveckla: ”Frågan om Rättsmedicinalverket även skall tillhandahålla yttranden på begäran av enskild har berörts under ärendets beredning” – och så hänvisar man till precis det jag läste upp på s. 18 i proppen. ”Enligt vad utskottet inhämtat från Justitiedepartementet har det inte bedömts som möjligt att ta upp denna fråga redan i detta sammanhang.” Inte varit möjligt – det har väl varit jättemöjligt eftersom man tagit upp alla andra frågor runt rättsintyget. Jag vill ha ett svar på det. ”Frågan är dock alltför aktuell och föremål för beredningsarbete inom departementet.”

Vad händer? Det här är ju inte någon jättestor sak. Man tar vissa delar och släpper en väldigt viktig del, och så säger man: Den är fortfarande aktuell, men vi har inte haft tid. Den passar inte in i det här sammanhanget. Den kommer att övervägas i något annat sammanhang. Vilket sammanhang då? Det vill jag gärna ha reda på.

Det här är inga bra svar. Av anledningar som är obegripliga för utomstående säger man: Vi funderar. Det kommer i något annat sammanhang, någon annan gång, med något annat svar. Ingen vet, i varje fall inte jag, och ingen kan dra någon slutsats av att läsa detta.

Avslutningsvis, fru talman: Om vi vill ha ett rättssamhälle – och det utgår jag också från att de flesta vill ha – är det en rättssäkerhetsfråga och en trovärdighetsfråga för rättssamhället att alla i en brottmålsprocess får möjlighet till likvärdig behandling, det vill säga får möjlighet att införskaffa ett rättsintyg från Rättsmedicinalverket. Detta tycker jag egentligen är så självklart att man inte skulle ha behövt använda de här åtta nio minuterna till det. Men jag inväntar med spänning svaren på mina frågor – varför man inte tar med detta i sammanhanget och varför man inte anser att det är lika viktigt för en enskild part att få ta in ett rättsintyg med hög kvalitet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 24 KERSTIN ANDERSSON (s):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Med detta sagt vill jag trots allt påpeka att jag inte kan se annat än att vi i stort sett är eniga i utskottet om de föreslagna förändringarna.

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition *Ny ordning för utfärdande av rättsintyg* och två med anledning av propositionen väckta motioner.

Rättsintyg kan låta lite intetsärande för den oinvigde, men de fyller en otroligt viktig funktion när det gäller att upptäcka, utreda och lagföra brott – men också för att kunna utesluta att brott har blivit begångna. Genom läkarundersökning och rättsintyg kan man fastställa skador på en målsägande eller en misstänkt gärningsman, och därigenom kan polis och åklagare få kunskap om huruvida de medicinska fynden talar för eller emot ett påstått händelseförlopp. Därför är rättsintygen av stor betydelse.

Det finns en del problem med den ordning som i dag råder runt rättsintygen. I dag är ansvaret för verksamheten med utfärdande av rättsintyg uppdelat på olika aktörer. Undersökning och utfärdande av rättsintyg utförs dels av rättsläkare vid rättsmedicinska avdelningen inom Rättsmedicinalverket, dels av läkare inom den offentligt bedrivna hälso- och sjukvården och dels av läkare som är verksamma inom den enskilda hälso- och sjukvården. Ingen myndighet ansvarar särskilt för eller leder verksamheten med utfärdande av rättsintyg. Det innebär att det inte heller finns någon myndighet som har det sammanhållande och övergripande ansvaret för så viktiga frågor som utbildning, fortbildning och kvalitets-säkring.

Rättsläkarna inom Rättsmedicinalverket har specialistkompetens i rättsmedicin, medan det inte finns något särskilt krav på kompetens i rättsmedicin för de övriga läkare som i dag utfärdar rättsintyg. Detta har

medfört att kvaliteten på de rättsintyg som utfärdas inom hälso- och sjukvården inte alltid har motsvarat de krav som ska ställas på sådana intyg.

Den nya ordningen handlar alltså om att förbättra rättssäkerheten både för målsägande och för svarande.

I regeringens proposition föreslås också en ny ordning och en rättslig reglering för utfärdande av rättsintyg. Innebörden av den nya ordningen är att Rättsmedicinalverket nu ska få huvudansvaret för verksamheten med utfärdande av rättsintyg med anledning av brott. Rättsmedicinalverket ska också ta ut en avgift för rättsintyg som utfärdas genom verkets försorg. I dag är de rättsintygen kostnadsfria för beställaren. Förslaget innehåller även en ny lag om rättsintyg med anledning av brott. Lagen innehåller grundläggande bestämmelser om rättsintyg och gäller både läkare och tandläkare. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2006.

Fru talman! Med den korta bakgrund jag här gett kan vi gemensamt konstatera att det inte är bra med den ordning som råder i dag. Därför välkomnar vi socialdemokrater den här propositionen, i synnerhet som vi vet att rättsintygen och de läkarundersökningar som föregår dem fyller en viktig funktion som bevismedel.

Den nya ordningen kommer att innebära att såväl kvaliteten som effektiviteten förbättras. Resurskrävande förundersökningar kan i vissa fall kanske läggas ned i ett förhållandevis tidigt skede då det efter en rättsmedicinsk undersökning står klart att skadorna är självförvållade. Men bra rättsintyg kan också vara en del av den grund som åklagaren har att bedöma för att väcka åtal. Rättsintyget kan med andra ord utgöra en del av grunden för en fällande dom i ett brottmål men också leda till en friande dom. Även vid rättens bedömning av brottsrubriceringen och skadestandsfrågan kan rättsintyget ha betydelse.

Genom regeringens proposition tydliggörs nu ansvaret för att vidareutveckla verksamheten genom utbildning, föreskrifter och allmänna råd. Man kan också tillvarata den specialistkompetens som finns inom Rättsmedicinalverket. I dag svarar verkets 23 rättsläkare för endast 20 % av alla utfärdade rättsintyg, som Cecilia Magnusson nämnde tidigare.

Cirka 2 000 av de 9 000 rättsintyg som utfärdas per år görs av rättsläkare som har särskild kompetens och erfarenhet för uppgiften. Det är därför nödvändigt att åstadkomma en ordning där de övriga läkare som utfärdar rättsintyg får särskild utbildning och där det också finns möjlighet att bygga upp en erfarenhet av bedömning av skador.

Utfärdandet av rättsintyg kommer med det nya förslaget att koncentreras till läkare med särskild kompetens. Uppdraget att utfärda rättsintyg knyts därmed också till läkare som har särskilt intresse för den här uppgiften.

Rättsmedicinalverket har under detta år påbörjat arbetet med att dels rekrytera läkare som verket avser kontraktera för att utfärda de här rättsintygen, dels genomföra nödvändig utbildning som ska påbörjas under hösten 2005. Det är viktigt att detta sker så snart som möjligt. Denna fråga har också tagits upp i en av reservationerna, och vi delar den uppfattningen.

Här skulle jag också vilja skjuta in frågeställningen om skyldighet att tillhandahålla yttrande på begäran av enskild part, som tas upp i en annan reservation. Jag är inte helt avvisande till denna möjlighet, men som det

står i betänkandet är denna fråga fortfarande under beredning inom departementet. Jag kommer att följa detta arbete och vill vänta tills jag får ta del av de avvägningar som görs.

Herr talman! Det kan inte nog understrykas hur viktig samverkan mellan olika myndigheter är, inte minst när det gäller kvinnors och barns utsatthet. Rättsmedicinalverket får nu en ännu viktigare roll framöver för spridning av kunskap, utbildning, fortbildning och kvalitetssäkring, både för dem som är verksamma inom verket och för andra myndigheter. Redan i dag pågår vid flera av verkets sex rättsmedicinska avdelningar olika projekt i samarbete med bland annat polis och åklagare. Jag ska ta upp några exempel.

I Västmanland och Gävleborgs län genomförs ett samarbete mellan rättsläkare och åklagare där dokumentationen ska förbättras genom att en rättsmedicinsk undersökning görs av offer eller misstänkt förövare vid en befarad misshandel mot närstående. På så sätt kan bevisningen mer systematiskt stärkas. Därmed kan fler fall leda till dom. Erfarenheterna från Västmanland visar hittills på mer än en fördubbling av antalet lagförda fall.

I Lund deltar den rättsmedicinska avdelningen i ett relativt nystartat kriscentrum för barn och ungdomar från 0 till 18 år som varit utsatta för misshandel eller sexuella övergrepp. I en mycket väl fungerande samverkan mellan socialtjänst, åklagare, polis och barn- och ungdomspsykiatri har rättsläkaren en given roll. När en anmälan om barnmisshandel eller sexuella övergrepp inkommer till socialtjänsten tas det ställning till om ärendet ska aktualiseras på Barnkriscentrum. Vid samrådsmötet, som då blir aktuellt, bestämmer polis och åklagare om det är befogat att barnet läkarundersöks. Rättsläkaren kommer då till Barnkriscentrum och genomför undersökningen.

Denna ordning kommer att gälla även i fortsättningen, det vill säga att en rättsmedicinsk undersökning sker när det är befogat. Vi i utskottet har sagt i betänkandet att vi utgår från att så sker. Därför avstyrker vi den reservation i ämnet som tar upp en obligatorisk undersökning för barn som utsatts för våldsbrott.

Herr talman! Avslutningsvis: För att vi ska uppnå en genomgående hög kvalitet i bemötandet av brottsoffer måste myndigheter samarbeta. Det får inte finnas en enda svag länk i rättskedjan. Om en insats inte håller tillräckligt god kvalitet påverkas ju det samlade stödet negativt. Därför måste var och en av myndigheterna i rättsväsendet som möter brottsoffer ha välutvecklade rutiner för bemötande och för att ge information. Detta är nog så viktigt vid en rättsmedicinsk undersökning. Att rättsintygen håller hög kvalitet är en mycket viktig länk i kedjan.

Med det förslag som vi i dag diskuterar och som vi kommer att fatta beslut om tar vi ändå ett steg framåt för rättssäkerheten.

Anf. 25 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Herr talman! Nej, Kerstin, vi är inte eniga i detta – tyvärr. Regeringen har haft lång tid på sig att förbereda en reform. En sådan är oerhört viktig, det sades härifrån talarstolen. Men det finns inte verktyg för detta i det betänkande som ligger här. Var är visionen för Socialdemokraterna och majoriteten? Vad vill man åstadkomma? Kerstin Andersson tog upp exemplet med Västmanland. Det är jättebra att man har fördubblat antalet

åtal till fällande dom. Men från vilka nivåer? Från 18 % till 44 % – är det en acceptabel nivå? Vill inte Kerstin Andersson och Socialdemokraterna nå längre, att kvinnofridskränkare och kvinnomisshandlare, när det väl har gått till åtal, fälls i mycket större utsträckning? Och en hjälp i det arbetet är ju faktiskt ett rättsintyg. Om man nu tycker att det här är viktigt, varför fortsätter man då att tillåta rättsintyg byggda på journalkopior? Kan vi få ett svar på det? Hur ser framtiden ut för Socialdemokraterna och rättssäkerheten när det gäller rättsintygen? Är det tillräckligt med inte ens hälften dömda för kvinnomisshandel? Är det tillräckligt för Kerstin Andersson och Socialdemokraterna?

Anf. 26 KERSTIN ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Antalet rättsintyg i dag är ca 9 000 per år. Cecilia Magnusson nämnde själv att det är 2 000 av dem som i dag utfärdas av rättsläkare. Det vi vill uppnå med denna nya reform är ju att det nu kontrakteras kanske mellan 110 och 120 läkare. Det har gjorts, och görs, en inventering under detta år. Man rekryterar. Man tittar på samtliga sex rättsmedicinska avdelningar. Utifrån regionerna har man också gjort bedömningen att det i ett första steg behövs 110–120 kontrakterade läkare. Dessa kommer nu att få utbildning för att man ska få en högre kvalitet i de rättsintyg som skrivs framöver.

Det måste väl ändå vara ett bra steg att vi får läkare därute som också har kunskap, kompetens och erfarenheter att bedöma skador. Det skulle innebära att vi, om man tar med de här kontrakterade läkarna, är uppe i en siffra på 5 600 rättsintyg som kommer att skrivas utifrån en högre kvalitetssäkring.

Anf. 27 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Herr talman! Jag har inget emot att man har en högre kvalitetssäkring, men vi måste ställa kraven ännu högre. Det är inte nog med 5 600 rättsintyg med högre kvalitet. Jag tycker att vi ska ha målsättningen att alla rättsintyg ska ha god kvalitet. Alla brottsoffer och misstänkta gärningsmän ska garanteras att få ett rättsintyg av högsta kvalitet. Och det ska göras överallt i landet, inte bara i Västmanland och inte bara i Lund utan också i Luleå, i Haparanda, i Smygehuk, på Öland eller var som helst där brottet inträffar. Tycker Kerstin Andersson och Socialdemokraterna att det är tillräckligt att det inte ens handlar om hälften av alla anmälda fall av misshandel av kvinnor inomhus där kvinnan är bekant med förövaren, 13 500 fall förra året? Med den målsättning som Socialdemokraterna har i dag skulle inte ens hälften av dem få möjlighet att få ett högkvalitativt rättsintyg. Är ni nöjda med detta, eller ska man ställa högre krav än så på rättstryggheten och rättssäkerheten?

Om man ska åstadkomma en förbättring, har ni då gett de ekonomiska möjligheterna för Rättsmedicinalverket att kontraktera läkare och se till att de kan få fördubbla sin rättsläkarstat och att fler rättsläkare blir utbildade? Det har ni ju inte gjort. Det ska ske med tillgängliga medel och inom ramen. Hur ska det gå till? Berätta!

Anf. 28 KERSTIN ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Givetvis delar vi uppfattningen att alla rättsintyg ska ha god kvalitet. Cecilia Magnusson kan inte se att detta är ett steg i en posi-

tiv riktning eftersom hon påpekar att inga verktyg finns angivna i betänkandet. Men det är just det som finns när vi nu lägger ansvaret på Rättsmedicinalverket att genomföra en utbildning för dessa kontrakterade 110–120 läkare ute på de rättsmedicinska avdelningarna ute i regionerna för att de ska finnas där med sin kunskap och kompetens för att kunna skriva rättsintyg av god kvalitet. Det är det målet som vi vill uppnå, och detta är ett första steg.

Som Cecilia Magnusson känner till framgår det av regleringsbrevet till Rättsmedicinalverket att man har ett uppdrag att se över personalförsörjningen i fråga om rättsläkare. Och under förra året satte Rättsmedicinalverket upp en bemanningsnorm för vad man ville åstadkomma med utbildning och rekrytering. Man satte upp ett bemanningsmål som siktede 10–15 år framåt i tiden. Man kommer under detta år att jobba med denna bemanningsnorm för att se hur man ska nå målet. Man kommer också att jobba med en strategi under detta år.

Om man tittar tillbaka i tiden fanns det 2003 16,3 rättsläkare. I dag finns det 23 rättsläkare och 11 underläkare som är under utbildning för specialisering. Rättsmedicinalverket gör bedömningen att det med nuvarande verksamhet behövs 30–35 rättsläkare.

Rättsmedicinalverket har hela tiden detta uppdrag, och till detta har det tillförts budgetmedel.

Anf. 29 PETER ALTHIN (kd) replik:

Herr talman! Det som är märkligt i detta ärende, Kerstin Andersson, är att vi egentligen är överens om det mesta. Vi är överens om att rättsintygen ska ha en hög kvalitet. Vi är överens om att de kan ha avgörande betydelse i brottmålsprocessen när det gäller rubricering och när det gäller fällande dom eller friande dom. Vi är alltså överens nästan ända fram till mål. Då tycker jag att det blir mycket märkligt. Varför kan man inte ställa upp och se till att det blir balans i processen?

Enligt propositionen är regeringens förslag att denna lag ska innehålla bestämmelser om sådana skriftliga medicinska utlåtanden av läkare som inhämtas av polismyndighet eller åklagarmyndighet i syfte att användas i en brottsutredning eller som bevis i en rättegång i anledning av brotten.

Varför släpper man den andra parten? Var finns balansen när det gäller den andra parten? Varför får inte den andra parten, alltså den tilltalade, samma möjlighet?

Min första fråga till Kerstin Andersson är med utgångspunkt från propositionen. Och jag väntar nu med spänning på svaret. Sveriges Advokatsamfund tyckte att det var rimligt att även den enskilda parten, alltså den tilltalade, skulle ha rätt att få ett sådant yttrande. Svaret blev då, vilket står på s. 18 i propositionen:

”Denna fråga kommer att övervägas i annat sammanhang.”

Min första fråga är då: Vilket sammanhang då? Jag ska ta upp min penna och försöka skriva ned det. I vilket sammanhang ska denna fråga, som har så stor anknytning till just den här propositionen, tas upp?

Anf. 30 KERSTIN ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill bara understryka något som Peter Althin tog upp från talarstolen. Givetvis innebär kraven på rättssäkerhet också rätt till en rättvis rättegång. Därför är det också nödvändigt att dessa beslut och

åtgärder är korrekta och sker på ett sådant sätt som sägs i reservationen, det vill säga att de grundläggande fri- och rättigheterna respekteras.

Den fråga som Peter Althin tar upp är alltså aktuell. Den bereds för tillfället på departementet, och vi får avvakta tills den beredningen kommer fram till något. I vilket sammanhang som den ska tas fram kan jag inte svara Peter Althin på i dag. Jag vet att frågan bereds på departementet. Och till dess får både Peter Althin och jag nöja oss med den ordning som råder i dag, nämligen att polismyndighet och åklagare, när de finner det befogat, är de som i dag har rätten att begära att det sker en läkarundersökning för rättsintyg.

Anf. 31 PETER ALTHIN (kd) replik:

Herr talman! Kerstin Andersson börjar låta som en riktig politiker. Det blir inget riktigt svar, utan det blir lite vevande fram och tillbaka. Så kanske det ska vara. Jag vet inte.

Det skulle vara intressant att höra vilket annat sammanhang som skulle vara bättre än detta sammanhang. Det kan ju inte ha med bostäder att göra, och det kan inte ha med trafiken att göra. I vilket sammanhang skulle det vara bättre? Det var min ena fråga. Och jag ger Kerstin Andersson ytterligare en chans att svara på det.

Men jag ska bygga på med ytterligare en liten fråga med utgångspunkt i betänkandet som jag också vill ha ett besked om. Det gäller s. 6 i betänkandet där man har redogjort för bakgrunden, vilket jag också har gjort här. Där står det:

”Enligt vad utskottet inhämtat från Justitiedepartementet”, vilket är ett känt departement för Kerstin Andersson, ”har det inte bedömts som möjligt att ta upp denna fråga redan i detta sammanhang.”

Då skulle jag vilja veta: Varför har det inte varit möjligt att ta upp denna fråga som har så stor anknytning till alla andra frågeställningar om antalet läkare, kvaliteten, vilka som ska göra det och hur många som ska göra det och så vidare. Varför har det inte varit möjligt att ta upp denna fråga?

Sammanfattningsvis, Kerstin Andersson, var det två frågor som jag ställde.

För det första: Ge ett förslag på ett annat sammanhang som är bättre än sammanhanget som är knutet till rättsintyget. För det andra: Förklara för mig varför det inte har varit möjligt att ta upp detta i detta sammanhang.

Anf. 32 KERSTIN ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Ja, Peter Althin, jag hoppas att jag låter som en politiker eftersom jag är politiker, och jag tar mitt uppdrag på största allvar.

När det gäller den enskildas rätt skriver vi att denna fråga fortfarande är aktuell, att den bereds på departementet och att den inte kunde tas upp i detta sammanhang. Det är en bedömning som departementet har gjort. Detta är nämligen inte en helt enkel fråga, och det finns avvägningar som måste göras, och det är denna bedömning som har gjorts. Jag kan inte svara Peter Althin på när den frågan kommer upp och i vilket sammanhang. Det kommer upp när den är färdigberedd. Då har vi den på vårt bord, och låt oss då ta ställning till den.

Till dess, Peter Althin, får både du och jag ha tilltro till och förtroende för de myndigheter som på alla tänkbara sätt nu ser till att en rättvis rättegång genomförs och att det bevisunderlag som behövs just i brottsutredningen för att fria eller fällas tas in. Har inte Peter Althin den tilltron?

Prot. 2004/05:93
18 mars

Rättsintyg

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 23 mars.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 11.19 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 11.45, då de för dagens bordläggning aviserade ärendena väntades föreligga.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 11.45.

Ajournering

Då de för bordläggning aviserade ärendena ännu inte inkommit, beslutade kammaren på förslag av förste vice talmannen att i väntan på dessa förlänga ajourneringen till kl. 15.30.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.30.

9 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Proposition
2004/05:85 Ny aktiebolagslag

Redogörelse
2004/05:NR1 Nordiska rådets svenska delegations berättelse angående verksamheten under år 2004

Laguskottets betänkanden
2004/05:LU14 Äktenskap, partnerskap och samboende
2004/05:LU15 Insolvensrättsliga frågor

Skatteutskottets betänkanden
2004/05:SkU19 Allmänna motioner om inkomstskatter m.m.
2004/05:SkU20 Motioner om företags- och kapitalbeskattning

2004/05:SkU21 Allmänna motioner om fastighets- och förmögenhetsbeskattning

2004/05:SkU22 Allmänna motioner om mervärdesskatt

2004/05:SkU23 Motioner om energibeskattnings m.m.

2004/05:SkU25 Motioner om alkohol- och tobaksbeskattnings m.m.

Justitieutskottets betänkanden

2004/05:JuU25 Godkännande av rambeslut om verkställighet av förverkandebeslut

2004/05:JuU26 Sammansättningen i Högsta domstolen

10 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 18 mars

2004/05:480 av *Annelie Enochson* (kd) till utrikesminister Laila Freivalds
De bortförda barnen

De bortförda barnen

2004/05:481 av *Gunnar Andrén* (fp) till utbildnings- och kulturminister
Leif Pagrotsky

Värdefulla museisamlingar

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 5 april.

11 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 18 mars

2004/05:1269 av *Birgitta Ohlsson* (fp) till utrikesminister Laila Freivalds
Övervåld mot kvinnodemonstration i Tunisien

2004/05:1270 av *Birgitta Ohlsson* (fp) till utrikesminister Laila Freivalds
Presidentvalet i Togo

2004/05:1271 av *Karin Granbom* (fp) till justitieminister Thomas Bodström

Misstänkta krigsförbrytare

2004/05:1272 av *Carl B Hamilton* (fp) till näringsminister Thomas
Östros

Rättslig grund för protektionistisk EU-åtgärd

2004/05:1273 av *Ewa Björling* (m) till utbildnings- och kulturminister
Leif Pagrotsky

Aktionsplan för utveckling av hivvaccin inom EU

2004/05:1274 av *Linnéa Darell* (fp) till socialminister Berit Andnor
Handikappomsorgen
2004/05:1275 av *Inger René* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Färdigställandet av E 6 genom Bohuslän
2004/05:1276 av *Anita Sidén* (m) till statsrådet Morgan Johansson
Fria sprutor till narkomaner
2004/05:1277 av *Anita Sidén* (m) till statsrådet Ibrahim Baylan
Skolornas frånvarorapportering till CSN
2004/05:1278 av *Linnéa Darell* (fp) till statsrådet Hans Karlsson
Sjukskrivning och frivilligarbete
2004/05:1279 av *Annelie Enochson* (kd) till utrikesminister Laila Freivalds
Tillgång till Turkiets ottomanska arkiv
2004/05:1280 av *Rolf Gunnarsson* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Möjligheter att skaffa pass
2004/05:1281 av *Krister Örnffäder* (s) till finansminister Pär Nuder
Ökade möjligheter att arbetspendla
2004/05:1282 av *Margareta Sandgren* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Tillgång till telefon efter stormen

Prot. 2004/05:93
18 mars

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 22 mars.

12 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 18 mars

2004/05:1177 av *Ulla Hoffmann* (v) till utrikesminister Laila Freivalds
Kvinnors säkerhet i Irak
2004/05:1184 av *Sten Tolgfors* (m) till utrikesminister Laila Freivalds
Folkrepubliken Kinas lag om angrepp på Taiwan
2004/05:1185 av *Peter Danielsson* (m) till utrikesminister Laila Freivalds
Kinas upptrappade hot mot Taiwan
2004/05:1229 av *Gunnar Axén* (m) till utrikesminister Laila Freivalds
Kinas hot mot Taiwan

Svaren redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 22 mars.

Prot. 2004/05:93
18 mars

13 § Kammaren åtskildes kl. 15.31.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdet början till och med 8 §
anf. 24 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 11.45 och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Monica Gustafson

1 § Särskild debatt om Europeiska kommissionens arbetsprogram för 2005 och dess strategiska prioriteringar för perioden 2005–2009.....	1
Anf. 1 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	1
Anf. 2 LARS LINDBLAD (m).....	3
Anf. 3 CARL B HAMILTON (fp)	5
Anf. 4 INGVAR SVENSSON (kd)	6
Anf. 5 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v).....	8
Anf. 6 JÖRGEN JOHANSSON (c).....	9
Anf. 7 ULF HOLM (mp).....	11
Anf. 8 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	12
Anf. 9 LARS LINDBLAD (m).....	13
Anf. 10 CARL B HAMILTON (fp)	15
Anf. 11 INGVAR SVENSSON (kd)	16
Anf. 12 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v).....	17
Anf. 13 JÖRGEN JOHANSSON (c).....	18
Anf. 14 ULF HOLM (mp).....	19
Anf. 15 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	20
Anf. 16 LARS LINDBLAD (m).....	21
Anf. 17 CARL B HAMILTON (fp)	21
Anf. 18 INGVAR SVENSSON (kd)	22
Anf. 19 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v).....	22
Anf. 20 JÖRGEN JOHANSSON (c).....	23
Anf. 21 ULF HOLM (mp).....	24
2 § Avsägelse.....	24
3 § Anmälan om kompletteringsval till Europarådets svenska delegation.....	25
4 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan	25
5 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	25
6 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	26
7 § Hänvisning av ärenden till utskott	27
8 § Rättsintyg	27
Justitieutskottets betänkande 2004/05:JuU23	27
Anf. 22 CECILIA MAGNUSSON (m)	27
Anf. 23 PETER ALTHIN (kd)	29
Anf. 24 KERSTIN ANDERSSON (s).....	31
Anf. 25 CECILIA MAGNUSSON (m) replik.....	33
Anf. 26 KERSTIN ANDERSSON (s) replik.....	34
Anf. 27 CECILIA MAGNUSSON (m) replik.....	34
Anf. 28 KERSTIN ANDERSSON (s) replik.....	34
Anf. 29 PETER ALTHIN (kd) replik.....	35
Anf. 30 KERSTIN ANDERSSON (s) replik.....	35
Anf. 31 PETER ALTHIN (kd) replik.....	36
Anf. 32 KERSTIN ANDERSSON (s) replik.....	36

(Beslut skulle fattas den 23 mars.)	37
Ajournering	37
Återupptagna förhandlingar	37
Ajournering	37
Återupptagna förhandlingar	37
9 § Bordläggning	37
10 § Anmälan om interpellationer	38
11 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	38
12 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	39
13 § Kammaren åtskildes kl. 15.31.	40

